

Kort slovensk grammatik

Morgan Nilsson

uppdaterad den 22 september 2009

Denna arbetsversion bygger på Kort polsk grammatik.
Stycken som är gulmarkerade är ännu inte bearbetade.
Dessa stycken skall alltså inte läsas.

Andra titlar av samme författare:

Allmän grammatik för begynnande slavister

Polsk grammatik

Tjeckisk grammatik

Tjeckisk baskurs

Rättelser och tillägg publiceras fortlöpande på
<http://www.morgannilsson.se>

Kommande titlar:

Polsk nybörjarkurs

Kort polsk grammatik

Kort slovakisk grammatik

Kort slovakisk-svensk ordbok

Kort slovensk-svensk ordbok

Kort tjeckisk grammatik

Kort ukrainsk grammatik

Preliminär arbetsversion

© Morgan Nilsson

<http://www.morgannilsson.se>

Den kommande utgåvan får

ISBN 91-973487-7-5

Alfabetet

<i>Grafem</i>	<i>IPA-symbol</i>	<i>Närmaste motsvarighet</i>
A	[a]	jfr. sv. <u>h</u> att
B	[b]	
C	[ts]	
Č	[tʃ]	jfr. sv. <u>for</u> tsätta
D	[d]	
E	[e], [ɛ], [æ], [ɐ]	jfr. sv. <u>ne</u> r, <u>lä</u> tt, fö <u>rfä</u> rad, <u>unde</u> r
F	[f]	
G	[g]	
H	[x]	jfr. sv. <u>Lo</u> ch Ness, sp. <u>J</u> uan
I	[i]	
J	[j]	
K	[k]	
L	[l], [ɫ]	jfr. sv. <u>l</u> at, <u>rau</u> k
M	[m]	
N	[n]	
O	[o], [ɔ], [ɑ]	jfr. sv. <u>b</u> åt, ljus <u>bl</u> ått, <u>s</u> ak
P	[p]	
R	[r]	
S	[s]	
Š	[ʃ]	jfr. sv. <u>du</u> sch, <u>for</u> s
T	[t]	
U	[u]	jfr. sv. <u>o</u> st
V	[v], [ʋ], [u]	jfr. sv. <u>v</u> år, <u>rau</u> k, <u>o</u> st
Z	[z]	jfr. ty. <u>s</u> ieben, eng. <u>i</u> s
Ž	[ʒ]	jfr. fr. <u>j</u> our, eng. ple <u>a</u> sure

Uttal

Betoning

Betoningen ligger oftast på sista stavelsen i ordets stam.

Pirán stad, **Ljublján|a** huvudstad, **hrvá|ški** kroatisk, **káv|ica** dim kaffe, **prós|imo** vi ber

Betoningen ligger som regel inte på den flyktiga vokalen **ə**.

Kópər slovensk hamnstad (it. *Capodistria*)

Däremot ligger betoningen på den flyktiga vokalen **a**.

bolán sjuk

I många verb ligger dock betoning på temavokalen.

leží ligger

Många adverb har betoningen på sista stavelsen.

takó så, **slabó dåligt**

En rad ord avviker dock från dessa generella principer.

Máribor stad

De flesta ord har fast betoning genom alla böjningsformer.

Nsg **zdravník** AGsg **zdravníka** läkare

Endast ett litet antal ord uppvisar förändringar i betoningen vid böjning.

NAsg **jêzik** Gsg **jezíka** språk

I enstaka fall kan ett ord ha en avvikande betoning i en viss fras.

primér exempel **na prímer** till exempel

Betoningens plats kan ibland vara avgörande för ett ords betydelse.

očí ögon **ôči** pappa

igrá spelar (verb) **ígra** spel (subst.)

bilá var (f.) **bíla** slog (f.)

Krístjan / **Krístijan** namn **kristján** kristen

Vokallängd

Alla betonade vokaler utom **ə** uttalas en aning längre än obetonade vokaler. Vokallängden har dock i sig ingen betydelsebärande funktion.

Uttalet av e och o

Obetonat **e** och **o** uttalas [ɛ] resp. [ɔ] som svenskans obetonade **ä** och **å** i t.ex. *förtält* resp. *ljusblått*.

Betonat **e** och **o** förekommer i tre varianter. De olika uttalsvarianterna markeras i läroböcker och ordböcker med hjälp av olika accentsystem.¹ I denna framställning tillämpas följande system:

é	[e]	uttalas ungefär som i sv. <i>ner</i>
è	[ɛ]	uttalas ungefär som i sv. <i>lätt</i>
ê	[æ]	uttalas ungefär som i sv. <i>förfärad</i>
ó	[o]	uttalas ungefär som i sv. <i>båt</i>
ò	[ɔ]	uttalas ungefär som i sv. <i>ljusblått</i>
ô	[ɑ]	uttalas ungefär som i sv. <i>sak</i>

Skillnaden mellan slutet **é** och öppet **ê** liksom mellan slutet **ó** och öppet **ô** är betydelseskiljande.

[e]	[æ]
péti <i>sjunga</i>	pêti <i>femte</i>
svét <i>värld</i>	svêt <i>råd</i>
véra <i>tro</i>	Vêra <i>egennamn</i>
[o]	[ɑ]
góst <i>tät, tjock</i>	gôst <i>gäst</i>
grób <i>grov</i>	grôb <i>grav</i>
ôčka <i>litet öga</i>	ôčka <i>pappa</i>

Enstaka ord förekommer utan skillnad med både öppen och slutna vokaler.

gôzd ~ **gózd** *skog*

Mellanvarianterna **è** och **ò** förekommer bara i diftongerna **èj** [ɛj], **òv** [ɔv] och **òt** [ɔt].

Matèj [ma'tɛj]² manligt förnamn

¹ Traditionellt används ett onödigt komplicerat system som tar hänsyn till vokallängden i äldre slovenska. I detta system betecknar **í, á, ú** lång betonad vokal medan **ì, à, ù** betecknar kort betonad vokal, **é** och **ó** betecknar lång slutna vokaler, **ê** och **ô** lång öppna vokaler, medan **è** och **ò** betecknar kort öppna vokaler. Det särskilda uttalet av **e** och **o** i diftong markeras inte särskilt eftersom det är förutsägbart. I modern slovenska är vokallängden däremot inte längre betydelseskiljande. Betonad vokal uttalas automatiskt lite längre än obetonad.

² I IPA markeras betoning genom att ['] sätts ut före den betonade stavelsen.

nòv [ˈnɔ̘] *ny* (m.)

pòł [ˈpɔ̘] *halv*

Diftongerna kan aldrig följas av en vokal. Om en vokal följer uttalas i stället alltid **êj** [æj]³ respektive **ôv** [ɔv], dvs. öppen vokal plus konsonant.

Matèj [maˈtɛj] manl. namn **Matêja** [maˈtɛja] kvinnligt förnamn

nòv [ˈnɔ̘] *ny* (m.)

nôva [ˈnɔva] *ny* (f.)

Den fonetiska transkriptionen

Hittills har IPA:s fonetiska transkription tillämpats. I den fortsatta texten kommer en förenklad slovensk fonetisk transkription att tillämpas.

Ljudet [ə]

I vanlig slovensk stavning används bokstaven **e** även för ljudet [ə]. I läroböcker och ordböcker används i stället ofta det särskilda tecknet **ə**.

Uttalet av sonoranterna **l, m, n, r**

/l/, /m/, /n/, /r/ föregås i uttalet av [ə] då de inte står intill någon vokal, t.ex. **řž** [árš] *råg*, **trg** [térk] *torg*, **črn, črna** [čəɾən, čərna] *svart*, **mřzəl** [məɾzəw] *kall*, **film** [filəm] *film*

Konsonantgrupperna **ml-, mn-, mr-** först i ord utgör dock undantag och inget [ə] uttalas före [m] i dessa fall, t.ex.

mlád [mlát] *ung*, **mnógo** [mnógo] *mycket*, **mřáz** [mrás] *frost*.

n före **k** och **g** uttalas som i svenskan, dvs. som ng-ljudet [ŋ].

Alénka [alɛŋka]

Uttalet av obstruenter

³ I IPA markeras viss vokallängd, s.k. halvlång vokal, med [ː] och riktigt lång vokal med [ɪː].

Obstruenterna förekommer i par om tonande och tonlösa.

Tonande	b	(v)	d	g	z	ž	dz	dž	[ɣ]
Tonlösa	p	f	t	k	s	š	c	č	h

Sist i ett ord uttalas tonande obstruent som motsvarande tonlösa.

trg [tǝrk] *torg*

móž [móš] *make*

När flera obstruenter står intill varandra i ett ord måste samtliga uttalas tonande eller tonlöst. Den sista obstruenter i gruppen avgör om uttalet skall bli tonande eller tonlöst.

glásba [glázba] *musik*

težkó [teškó] *svårt*

rísb [rís] *teckningar*

När obetonade småord uttalas som en enhet tillsammans med ett annat betonat ord uppstår sådan påverkan mellan obstruenter även över ordgräns.

od Pétre [otpǝtre] *av Petra* **vas bolí** [vazbolí] *har ni ont*

Det tonande ljud [ɣ] som uppstår när **h** påverkas av en följande tonande obstruent finns t.ex. i spanskans *Argentina* [aryentína].

jih bêreš [jiybêreš] *läser du dem*

Före ord som börjar på vokal eller sonorant gäller naturligtvis huvudregeln att obstruent sist i ord uttalas tonlöst.

tud mêne [tutmêne] *mej också* (vardagligt)

Ursprungliga prepositioner utgör dock ett undantag. De uttalas som de stavas när det följande ordet börjar med vokal eller sonorant.

nad menój [nadmenój] *ovanför mig*

pred Áno [predáno] *framför Ana*

Uttalet av j

Ett **j** som inte står intill en vokal uttalas inte.

mánj [mán] *mindre*

bólj [ból] *mera*

När **lj** står efter konsonant uttalas inte **j** i ledigt språk.

kljúč [kljúč] el. [klúč] *nyckel*

Ljubljána [ljubljána] el. [ljublána]

Uttalet av l

För vokal eller **j** uttalas **l** alltid som [l].

ljubíla [ljubíla] *hon älskade*

Före andra konsonanter än **j** samt sist i ord kan **l** uttalas som [l] eller [w].
Uttalet måste läras in från fall till fall. För att markera uttalet [w] används i vissa handböcker skrivtecknet **ł**.

jábołko [jábowko] *äpple*

Detta skrivtecken kan användas även före flyktig vokal för att markera att uttalet blir [w] då den flyktiga vokalen faller bort.

prevajálóć [-jáləts] *översättare* AGsg **prevajálca** [-jávtsa]

I vissa fall är uttal med [l] resp. [w] betydelseskiljande.

drsálka [dørsálka] *skridsko*

drsálka [dørsávka] *skridskoåkarska*

bólnica [bólnitsa] *sjukhus*

bońica [bownítsa] *sjukling (fem.)*

[l] uttalas i följande fall:

- i böjda former och avledningar av feminina och neutrala substantiv på **-la** och **-lo**.

šóla skola, **šól** Gpl, **šólski** skol-, **sošólci** skolkamrater

- före **-mi** i lpl av feminina substantiv på **-ł**.

živáló djur, **z živálmi**

- i ord av främmande ursprung.

hotél hotell, **kultúra** kultur

Uttalet av v

Ett **v** som följs av vokal i samma ord uttalas [v].

fem. **síva** [síva] *grå*

Ett **v** som föregås men inte följs av vokal uttalas [w].

mask. **sív** [sív] *grå*, **zdrávje** [zdrávje] *hälsa*

Ett **v** som vare sig föregås eller följs av vokal uttalas [w] eller [u]. Först i ord blir uttalet [u].

vív [vív] ~ [vóru] *rep*

vsák [usák] *varje*, **vprašánje** [uprašánje] *fråga*

Ett **v** som följs av **l** eller **r** i början av ett ord eller en rot uttalas av hävd [v], medan normen förordar [u]. I praktiken föredras alltid [v] då det ingår i ett ords rot, medan [u] är mera accepterat för prefixet **v-**.

vlák [vlák] (överdrivet korrekt uttal [ulák]) *tåg*
vrême [vrême] (överdrivet korrekt uttal [urême]) *väder*
vložíti [vložití] el. [uložití] *lägga in*

Prepositionen **v** bör alltid uttalas [u].

v Ljubljáni [uljubljáni] *i Ljubljana*

v Evrópi [uewrópi] *i Europa*

I ett överdrivet korrekt språkbruk hör man den dock ofta uttalas som [və], i ett äldre eller regionalt färgat språkbruk ibland som [v], och i ett dialektalt språkbruk ibland som [f].

Uttalet av č

Ljudet **č** uttalas annorlunda än i t.ex. engelskans church. Ljudet är i slovenskan ”mörkare” och uttalas inte med tungspetsen mot tänderna. Tungan skall i stället böjas kraftigt uppåt och bakåt så att tungspetsen vidrör en punkt på baksidan av den s.k. tandvallen, ungefär som **-rts-** i det svenska ordet **fortsätta**.

Ortografi

Uttalet av i

Ord som innehåller **i** + vokal uttalas med ett [j] inskjutet mellan de båda vokalerna, t.ex.

fíat [fíjat] *fiat*, **rádio** [rádijo] *radio*

Betoning

Betoning markeras vanligen inte i normal text, utan endast i ordböcker och läroböcker. Ibland markeras dock betoningen även i vanlig text för att undvika missförstånd, t.ex.

Ura je bíla pol treh. *Klockan slog halv tre.*

Utan utsatt accent hade den mest troliga tolkningen varit **bilá**, dvs. *Klockan var halv tre.*

Ord som betecknar person från visst land eller viss plats skrivs med stor bokstav.

Slovénəc *sloven*, **Švédinja** *svenska*

Fonologi

Främre	p b f v m s z t d n r l	Hårda
Centrala	š ž č c j	Mjuka
Bakre	k g h	Hårda

I maskulinum och neutrum kan ändelser som börjar på **-o** inte fogas till ord vars sista konsonant är mjuk. I stället används då **-e**.

Konsonantväxlingar

Grk - Grčija

vadi - vaja

g - ž

Genus

Varje substantiv tillhör ett av de tre genusen: maskulinum, femininum eller neutrum.

Substantivens genus avgörs allra oftast av ordets slut.

maskulina är	neutrala är	feminina är
ord för män		ord för kvinnor
ord på konsonant	inhemska ord på -o, -e	ord på -a
främmande ord på annan vokal än -a		vissa ord på konsonant

Feminina är de allra flesta ord som slutar på **-ost** och **-øv** samt ett begränsat antal andra ord, bl.a. **pomlád** *vår*, **nóč** *natt*, **rěč** *ting*, **stvár** *sak*.

män är maskulina, oavsett ordslut

kvinnor feminina, oavsett ordslut

ord som slutar på konsonant är maskulina

ord som slutar på **-a** är feminina

ord som slutar på **-o, -e** är neutrala

Undantagen blir dock ganska många och man kan därför komplettera med lånord på annan vokal än **-a** är maskulina

t.ex. taksi, radio, kanu "kanot"

ord på **-ost, -ev** är feminina (precis som en rad andra ord på konsonant)

t.ex. narodnost "nationalitet", breskev "persika"

För ytterligare undantag är det ordböcker som gäller.

Säkrast är att kolla i SSKJ på nätet. SE länk här till vänster i menyspalten.

Numerus

Nomen böjs i tre numerus: singular, plural och dual. I dual finns inga särskilda former för genitiv och lokativ, utan samma form används som i plural.

Dual skall alltid användas vid syftning på två föremål. Det enda undantaget utgörs av föremål som normalt alltid förekommer i par. Här används plural även vid syftning på ett sådant naturligt förekommande par.

Dvígnit je njéne rôke do úst in jih poljúblja. *Han lyfte hennes händer till munnen och kysste dem.*

Singulare tantum

Ämnesnamn används som regel endast i singular.

Många grönsaker liksom vissa bär och frukter används hellre i singular än i plural både på slovenska och svenska, t.ex. **čebúla** *lök*, **krompír** *potatis*, **páprika** *paprika*,

Plurale tantum

Substantiv som är plurale tantum böjs som vanliga substantiv i plural. De förekommer i bara i plural, och plural måste användas även vid syftning på ett enda föremål. Många geografiska namn är också plurale tantum.

Substantiv med grundform på **-i** följer reglerna för maskulina substantiv.

Hélsinki *Helsingfors*, **v Hélsinkih**, **iz Hélsinkov**
možgáni *hjärna*

Substantiv med grundform på **-e** följer reglerna för feminina substantiv.

Trbòvlje, **v Trbòvljah**, **iz Trbòvļj** (stad i mellersta Slovenien),
Domžále, **Jeseníce** (slovenska städer), **Križanke** (slott/borg i Ljubljana)
Aténe *Aten*, **Benétke** *Venedig*

hláče byxor, íkre rom, počítnice lov, semester, trenírke
träningsoverallbyxor (?)

Substantiv med grundform på **-a** följer reglerna för neutrala substantiv.

vráta dörr, v vrátih, iz vrát

ústa mun

Räkeordet **ên** *en* böj som ett adjektiv i plural framför ord som är plurale tantum.

NA **êna vráta**, G **ênih vrát**, L **ênih vrátih** etc. *en dörr*

Kasus

Nomen böjs i sex kasus: nominativ, ackusativ, genitiv, lokativ, dativ och instrumentalis.

I dual finns i princip inga särskilda former för genitiv och lokativ, utan samma form används som i plural. Endast ett fåtal pronomen har särskilda former i GLdu.

Nominativens primära funktion är att markera subjektet och predikatsfyllnaden.

Ackusativens primära funktion är att markera det direkta objektet.

Genitivens primära funktioner är att markera ett ägandeförhållande eller en relation, eller att markera det substantiv varav ett en viss del avses.

Dativens primära funktioner är att markera det indirekta objektet eller den person som upplever någonting.

Lokativ och instrumentalis används bara efter vissa prepositioner.

NOMINATIV används

- för att beteckna subjektet;
Jánež imá dvá bráta. *Janez har två bröder.*
- för att beteckna predikatsfyllnaden.
Jánež je zdravník. *Janez är läkare.*

Nominativ singular

Nominativ singular kallas ofta även för ordets grundform. Den fungerar som uppslagsform i ordböcker.

För adjektiv, pronomen och räkneord används den maskulina formen i som ordets uppslagsform.

ADJEKTIV & PRONOMEN

mask.		neutr.		fem.
-∅	obestämd form	-o		-a
-i	bestämd form	-e	efter mjuk kons.	

Vissa adjektiv och pronomen har ingen särskild obestämd form. Formen på **-i** fungerar då även som obestämd, t.ex.

švédski *svensk*, **néki** *någon*.

Några pronomen har oregelbundna former i maskulinum och neutrum, bl.a.

tá, tó, tá *denna, den här*

vôs, vsê, vsá *all, hela*

Skillnader mellan grundform och stam

Många maskulina substantiv liksom en del feminina substantiv som i grundformen slutar på konsonant har olika typer av förändringar i stammen som medför att de böjda formerna en annan stam än grundformen.

Flyktig vokal

Ofta innehåller den ändelselösa grundformen ett ə medan de böjda formerna saknar detta ə. Ett sådant ə kallas flyktig vokal och markeras i grammatiken som ə̣.

Prešérə̣n, Prešérna (slovensk nationalskald)

Förlängning av stammen

Nästan alla maskulina substantiv som i grundformen slutar på **-r** lägger till ett **-j-** före ändelsen. Detta **-j-** påverkar förstås valet av vissa ändelser eftersom det är en mjuk konsonant.

tólar, tólarja *tolar* (Sloveniens myntenhet)

de flesta maskulina ord på **-r** får ett extra **-j-** i alla böjda former, t.ex. profesor, G. profesorja, L. profesorju.

Dock inträffar det **INTE** om **-r** närmast föregås av ett s.k. flyktigt **-e-** som faller bort i de böjda formerna, t.ex. center, G. centra, L. centru

Dessutom finns några få undantag, t.ex. večer, G. večera, L. večeru

Dessutom:

dəž, dəžja *regn*

Mask som i grundformen slutar på vokal har inte grundform = stam som är brukligt. Stammen är längre eller kortare än grundformen.

koléga kolég-

ávto ávt-

kívi kívij-

Tóne Tónet-

Förändrad betoning

Ett antal vanliga maskulina substantiv har en annorlunda betoning i grundformen än i de böjda formerna. Betoningen i grundformen ligger en stavelse närmare ordets början än den göra i de böjda formerna.

I grundform med tillbakadragen betoning uttalas betonat **ê** resp. **ô**. I böjda former av samma ord uttalas däremot betonat **é** resp. **ó**.

bôžič, božíča <i>jul</i>	prôstor, prostóra <i>utrymme, rum</i>
cêsar, cesárja <i>kejsare</i>	
člôvek, človéka <i>människa</i>	sládkor, sladkórja <i>socker</i>
jêzik, jezíka <i>språk, tunga</i>	sôsed, soséda <i>granne</i>
mêdved, medvéda <i>björn</i>	šôtor, šotóra <i>tält</i>
ôreh, oréha <i>nöt</i>	zákon, zakóna <i>lag</i>
ôtok, otóka <i>ö</i>	závod, zavóda <i>institution</i>
petêlin, petelína <i>tupp</i>	
pôtok, potóka <i>bäck</i>	

Ord på

-log	prêdlog, predlóga <i>förslag</i>
	rázlog, razlóga <i>orsak, anledning</i>
-met	prêdmet, predméta <i>föremål, ämne</i>
-red	rázred, razréda <i>klass</i>

Bôhinj, Bohínja

Jádran, Jadrána *Adriatiska havet*

Klêmen, Kleména

Jêrnej, Jernêja där /ê/ är positionsbetingat före /j/ + vokal

Ett ord har sluten vokal i grundformen:

trébuh, trebúha *mage*

I vissa ord sker en liknande växling, utan att betoningen flyttas, mellan **ê** resp. **ô** i grundformen och **é** resp. **ó** i de böjda formerna.

kmêt, kméta <i>bonde</i>
nasmêh, nasméha <i>leende</i>
uspêh, usπέha <i>framgång</i>
vôd, vóda <i>ledning</i>
vzrôk, vzróka <i>orsak, anledning</i>

Ord på

-glêd, -gléda	poglêd <i>blick</i>
	oglêd <i>sight-seeingtur</i>

-hôd, -hóda	izhôd <i>utgång</i> sprehôd (ibland sprêhod) <i>promenad</i> vhôd <i>ingång</i> vzhôd <i>öster</i> zahôd <i>väster</i>
-jêm, -jéma	objêm
-krêp, -krépa	ukrêp <i>åtgärd</i>
-lêt, -léta	izlêt <i>utflykt</i>
-mên, -ména	namên <i>avsikt</i> pomên <i>betydelse</i>
-mêt, -méta	nogomêt <i>fotboll</i> promêt <i>trafik</i> rokomêt <i>handboll</i>
-mêv, -méva	odmêv <i>eko</i>
-plêt, -pléta	zaplêt
-rêk, -réka	narêk <i>diktamen</i>
-rêz, -réza	izrêz <i>urringning</i>
-stôp, -stópa	dostôp <i>tillträde</i>
-vôd, -vóda	prevôd <i>översättning</i> proizvôd <i>produkt</i>

En liten grupp mycket vanliga neutrala substantiv har betoning på ändelsen i NAG singular. I alla andra former ligger betoningen däremot på stammen.

blagó, blagá, blágu, blágom *vara; tyg*
mesó, mesá, mésu, mésom *kött*
nebó, nebá, nébu, nébom *himmel*
senó, sená, sénu, sénom *hö*
srcé, srcá, srcu, srcem *hjärta*
srebró, srebrá, srêbru, srêbrom *silver*
testó, testá, têstu, têstom *deg*
zlató, zlatá, zlátu, zlátom *guld*

Nominativ plural

SUBSTANTIV, ADJEKTIV & PRONOMEN

mask.	fem.	neutr.
-i	-e	-a

Oregelbundet: **otrôci barn**

Ett litet antal maskulina substantiv har **-je**, t.ex. **gospódje, ljudjé, možjé, lasjé, zobjé**

En rad maskulina substantiv, i synnerhet sådana som slutar på **-t**, har både **-i** och **-je**, t.ex. **bráti ~ brátje bröder, fánti ~ fántje killar, gôsti ~ gôstje gäster, Hrváti ~ Hrvátje kroater, očéti ~ očétje fäder, študênti ~ študêntje studenter**

Ett begränsat antal mycket vanliga enstaviga maskulina ord förlänger stammen med suffixet **-ov-** i alla former i plural och dual. Suffixet bär alltid betoningen. Hit hör

bóg <i>gud</i>	bogôvi	plód <i>frukt</i>	plodôvi
brod <i>färja</i>	brodôvi	réd <i>ordning</i>	redôvi
brég <i>strand</i>	bregôvi	rób <i>kant</i>	robôvi
cvét <i>blomma</i>	cvetôvi	sín <i>son</i>	sinôvi
dár <i>gåva</i>	darôvi	sláp <i>vattenfall</i>	slapôvi
dòlg <i>skuld</i>	dołgôvi	sléd <i>spår</i>	sledôvi
dóm <i>hem</i>	domôvi	sók <i>juice, saft</i>	sokôvi
dróg <i>stång</i>	drogôvi	stráh <i>rädsla</i>	strahôvi
	(drógi)	svét <i>värld</i>	svetôvi
dúh <i>ande</i>	duhôvi	tát <i>tjuv</i>	tatôvi
glás <i>röst</i>	glasôvi	tók <i>ström</i>	tokôvi
gód <i>namnsdag</i>	godôvi	trák <i>band</i>	trakôvi
gôzd <i>skog</i>	gozdôvi	vál <i>våg</i>	valôvi
grád <i>borg, slott</i>	gradôvi	vétər <i>vind</i>	vetrôvi
grôb <i>grav</i>	grobôvi	vòłk <i>varg</i>	vołkôvi
lés <i>trä</i>	lesôvi	vóz <i>vagn</i>	vozôvi
móst <i>bro</i>	mostôvi	vrát <i>hals</i>	vratôvi
nós <i>näsa</i>	nosôvi	vrh <i>topp</i>	vrhôvi
pás <i>bälte</i>	pasôvi	vrt <i>trädgård</i>	vrtôvi
pláz <i>skred</i>	plazôvi	zíd <i>mur, vägg</i>	zidôvi

zvôn klocka zvonôvi

Helt annan stam i plural än i singular har

Singular

Plural

člôvek

N ljudjé, AG ljudi, L ljudéh, D ljudém, I ljudmí

Nominativ dual

SUBSTANTIV, ADJEKTIV & PRONOMEN

mask.

fem. & neutr.

-a	-i
----	----

Ändelsebetoning har: možá, zobá

ACKUSATIV används

- för att beteckna det direkt objektet

Kúpil sëm kávo. *Jag har köpt kaffe*

Poznáva tvôjo sêstro. *Vi känner din syster*

Rád imá banáne. *Han tycker om bananer.*

OBS! att personobjektet vid **bolí** gör ont och **stáne** kostar står i akkusativ.

Nôga ga bolí. *Han har ont i benet. (eg. Benet smärtar honom.)*

Počítnice so jo prevêč stále. *Semestern kostade henne för mycket.*

- vid ett par uttryck för känslor används akkusativ för att beteckna den som upplever känslan.

Stráh me je. *Jag är rädd.*

Srám jo je. *Hon skäms.*

- efter många prepositioner

čez genom, över, via, om

čez eno uro om en timme, en timme senare

na till betecknar förflyttning till en yta

na för betecknar det ett objekt är avsett för

po efter, för att hämta/köpa vid rörelseverb

v till betecknar förflyttning in i ett utrymme

v Mârîbor till Maribor, **v trgovîno** in i affären

v på (om veckodag)

v srêdo på onsdag, **v pétæk** på fredag, **v sobóto** på lördag

za för

Pronomen

kóga? káj?

	1 person	2 person	3 person
singular	mêne mê -me	têbe tê -te	njêga ga -nj njó jó -njo
plural	nás	vás	njih jih -nje
dual	náju	váju	njíju ju -nju

Ackusativ singular

Ackusativen har egna ändelser endast i femininum singular.

Maskulina varelser har samma ändelse som i genitiv.

Maskulina ting och neutrala ord har ingen särskild ackusativform.

Grundformen (nominativ) används av dessa ord.

ADJEKTIV & PRONOMEN

Maskulina varelser

Femininum

-ega	-o
------	----

SUBSTANTIV

Maskulina varelser

Femininum

-a	-o
----	----

Vissa maskulina ord som betecknar ting böjs i alla fall som om de betecknade varelser, t.ex.

z drúgo rôko je držat lúleka

To stáne júrja. *Det kostar en tusing.*

Ackusativ plural

Ackusativ plural sammanfaller med nominativ plural i femininum och neutrum. Endast maskulinum har särskilda former i ackusativ plural.

SUBSTANTIV, ADJEKTIV & PRONOMEN

mask.	fem.	neutr.
	-e	-a

Ändelsebetoning har: možé, zobé, lasé

Ackusativ dual

Ackusativ dual sammanfaller helt och hållet med nominativ dual.

GENITIV används

- för att beteckna ägare eller annan tillhörighet eller samhörighet, t.ex. att något är en del av något större.
- för att beteckna det direkt objektet i negerad sats.
Pétar ne bêre časopísov in knjíg. *Peter läser inte tidningar och böcker.*
- efter alla uttryck för mängd och mått.
- räkneord från 5 och uppåt styr genitiv plural, t.ex.
pét tólarjev *fem tolar*, **šést vrtnic** *sex rosor*
- räkneordet **pól** *halv* styr genitiv singular, t.ex.
pól léta *ett halvt år*, **pól úre** *en halv timme*
- efter många reflexiva verb, bl.a.
báti se vara rædd, **dotákniti se vidröra**, **lótíti se ta itu med**, **sætta i gång med**, **sramováti se skämmas över**, **znebíti se göra sig av med**
- efter några andra verb, bl.a.
- som uttryck för egenskap uttryckt med adjektiv + substantiv, t.ex.
Bilá sta dôbre vólje. *De var på gott humör.*
- efter många prepositioner, bl.a.
blízu *nära*,
do *till*
iz *från, ur, av*
mímo *förbi, förutom, trots*
namésto *i stället för*
od *från*
okróg *runt, kring*
pólæg *bredvid, förutom, jämfört med*
rázæn *förutom*
srédi *mitt i, mitt på*
z / s *från*
zarádi *på grund av, för, angående*
zrávæn *bredvid, förutom, jämfört med*

Pronomen

kóga? čésa?

	1 person	2 person	3 person
singular	mêne mê	têbe tê	njêga ga njé je
plural	nás	vás	njih jih

dual	náju	váju	njiju	ju
------	-------------	-------------	--------------	-----------

Genitiv singular

ADJEKTIV & PRONOMEN

mask. & neutr.	fem.
-ega	-e

SUBSTANTIV

mask. & neutr.	fem.
-a	-e

Ett par tiotal maskulina ord har ändelsen **-ú**, bl.a.

dár <i>gåva</i>	darú	potú <i>svett</i>	potú
glás <i>röst</i>	glasú	prahú <i>damm</i>	prahú
grád <i>borg</i>	gradú	rodú <i>generation; härkomst,</i>	
lás <i>hårstrå</i>	lasú	<i>ursprung</i>	rodú
léd <i>is</i>	ledú	sád <i>frukt</i>	sadú
medú <i>honung</i>	medú	srám <i>skam</i>	sramú
mír <i>fred, lugn, ro</i>	mirú	stráh <i>rädsla</i>	strahú
mostú <i>bro</i>	mostú	trák <i>band</i>	trakú
nós <i>näsa</i>	nosú/nósa	vrát <i>hals</i>	vratú
pás <i>midja</i>	pasú	zíd <i>mur, vägg</i>	zidú

Det samma gäller dock inte sammansättningar med dessa ord eller när de används i någon form av överförd betydelse, t.ex.

Béograd, Béograda *Belgrad*

sladoléd, Gsg sladoléda *glass*

Zídani móst, nêmir ??

Alénka iz Glása Amêrike *Alenka från Voice of America*

Några få ord har betoning på genitivändelsen **-á**, men stambetoning i alla andra former.

bóg, AGsg **bogá**, LDsg **bógu** *gud* etc.

dúh, AGsg **duhá**, LDsg **dúhu**

lés, Gsg **lesá**, DLsg **lésu** *trä*

snég, Gsg **snegá**, LDsg **snégu** *snö*

svét, Gsg **svetá**, LDsg **svétu** *värld*

samt

móž, AGsg **možá**, LDsg **móžu**, Isg **móžem** *make*,

men detta ord har ändelsebetoning i hela plural och dual.

samt efter måtsangivelse
trí úre hodá *tre timmars vandring*

Genitiv plural & dual

I genitiv finns inga särskilda former för dual.

ADJEKTIV & PRONOMEN

-ih

SUBSTANTIV

mask.	neutr. & fem.
-ov (-ev efter mjuk kons.)	ingen ändelse bara ordets stam

Många feminina och neutrala substantiv kommer i genitiv plural att sluta på mer eller mindre krångliga konsonantgrupper, t.ex.

študêntka *kvinnlig student* **pét študêntk** *fem kvinnliga studenter*

Här gäller naturligtvis den allmänna regeln att sonoranderna **r, l, n, m** i uttalet alltid föregås av [ə] då de inte står intill någon vokal, t.ex.

kavárna *café* **pét kavárn** [kavárən] *fem caféer*

Problemet är bara att ett sådant [ə] ibland skrivs ut, t.ex.

písmo *brev* **pét písəm** *fem brev*

Stavningen måste läras in från fall till fall eller slås upp i en ordbok. Som tumregel kan sägas att den flyktiga vokalen sällan skrivs ut mellan två sonoranter men att den ofta skrivs ut mellan en obstruent och en sonorant.

Maskulina ord med förlängd stam i plural och dual får ingen ytterligare ändelse i genitiv plural och dual. Observera att betoningen ligger på ändelsen, t.ex.

móst, NIpl **mostôvi**, Gpd **mostòv** *broar*

Några få maskulina ord har den oregelbundna ändelsen **-í**.

dán *dag* **dní**
člôvek *människa* **ljudí** *människor, folk*

Några få maskulina ord saknar ändelse i genitiv plural.

lás *hårstrå* **lás** *hår, hårstrån*
móž *make, man* **móž**
zób *tand* **zób**

Om de innehåller öppet **ê/ô** övergår detta i Gpl till slutet **é/ó**.

kônj *häst*
otrôk *barn*

kónj
otrók

Några få ord får sluten vokal é/ó när orden saknar ändelse i genitiv plural.

rôka *arm, hand*

pét rók *fem armar, händer*

nôga *ben, fot*

pét nóg *fem ben, fötter*

Ett litet antal feminina ord har i Gpl vid sidan av den vanliga ändelselösa formen ganska ofta den betonade ändelsen **-á**, bl.a.

cérkøv *kyrka*

pét cerkvá

mêja *gräns*

brez mejá

pêta *häl*

petá

žêlja *önskan, begäran*

željá

žêna *fru, hustru*

žená

LOKATIV används

- efter prepositionerna

v *i*

v Mâriboru *i Maribor*, **v trgovíni** *i affären*

v pã (om tid)

v êni úri *pã en timme*, **v desêtih minútah** *pã tio minuter*

na *pã*

o *om*

ob *klockan*

po *efter*

pri *vid*

Pronomen

kóm? čem?

	1 person	2 person	3 person
singular	mêni	têbi	njêm njèj
plural	nás	vás	njîh
dual	náju (náma)	váju (váma)	njíju (njíma)

Lokativ singular

ADJEKTIV & PRONOMEN

mask. & neutr.	fem.
-em	-i

SUBSTANTIV

mask. & neutr.	fem.
-u	-i

Lokativ plural & dual

I genitiv finns inga särskilda former för dual.

ADJEKTIV & PRONOMEN

-ih

SUBSTANTIV

mask. & neutr.	fem.
-ih	-ah

Ett fåtal ord har den betonade ändelsen **-éh**.

ljudéh, možéh, zobéh, laséh, tléh, drvéh
dnéh / dnévih

Observera särskilt den regelbundna formen av **otrôk** *barn* som får konsonantväxling och slutet vokal: **otrócih**

DATIV används

- för att beteckna det indirekta objektet, dvs. oftast den person i satsen som får någonting.
- efter vissa verb
 - odrêçi se** < *avsäger sig*
 - oprostí** < *ursäkta, förlåta*
 - pomága** </> *hjälp*
 - verjáme** > *tror*
- vid en rad uttryck för känslor och upplevelser används dativ för att beteckna den som upplever eller känner något.
 - sánjalo se mi je, da...** *jag drömde att...*
 - zdí se mi...** *det tycks mig..., jag tycker att det verkar...*
 - uspélo ji je** *hon hann*

Pronomen

kómu? čemu?

	1 person	2 person	3 person
singular	mêni mi	têbi ti	njêmu mu njèj ji
plural	nám	vám	njím jim
dual	náma	váma	njíma jima

Dativ singular

Enda skillnaden mellan dativ och lokativ singular är adjektivens och pronomenens ändelse i maskulinum och neutrum.

ADJEKTIV & PRONOMEN

mask. & neutr.	fem.
-emu	-i

SUBSTANTIV

mask. & neutr.	fem.
-u	-i

Dativ plural

Samtliga ändelser i dativ plural har strukturen **-Vm**.

Adjektiv, pronomen & räkneord

-im

Substantiv

	f. -a/-øv	m. & n.	f. -K
NORMALT	-am	-om	-im
mjuk stam		-em	
ändelsebetoning		-ém	-ém

Ett fåtal ord har den betonade ändelsen **-ém**.

ljudém, možém, zobém, lasém

alternativt även: **dnévom / dném**

Ord med flyktig vokal i stammen anses som regel inte ha ändelsebetoning. Betoningen har ju så att säga ingen annan stans att ta vägen. T.ex.

pøs hund, Dpl psôm

Dativ & instrumentalis dual

ADJEKTIV & PRONOMEN

-ima

SUBSTANTIV

mask. & neutr.	fem.
-oma (-ema efter mjuk kons.)	-ama

možéma, zobéma

INSTRUMENTALIS används

- efter prepositioner

z / s (*tillsammans*) *med*.

nad *ovanför, över*

pod *nedanför, under*

pred *framför* (rumsrelation), *för ... sedan* (tidsrelation)

za *bakom*

Pronomen

kóm? čím?

	1 person	2 person	3 person
singular	máno / menój	tábo / tebój	njím njó
plural	námi	vámi	njími
dual	náma	váma	njíma

Instrumentalis singular

ADJEKTIV & PRONOMEN

mask. & neutr.	fem.
-im	-o

SUBSTANTIV

mask. & neutr.	fem.
-om (-em efter mjuk kons.)	-o

Instrumentalis plural

ADJEKTIV & PRONOMEN

-imi

SUBSTANTIV

mask. & neutr.	fem.
-i	-ami

undantag: možmí, zobmí, lasmí, **ljudmí** folk, *människor*

Instrumentalis dual

Instrumentalis dual är identisk med dativ dual.

Substantiv med avvikande böjning

Särskild rubrik för substantiv med regelbunden böjning men med avvikande betoningsmönster ????

zlató móž, las ????

[Flytta det mesta av det här kapitlet till avsnittet och stam/grundform](#)

Maskulina ord som i grundformen slutar på **-a/-o** böjs förkortad stam / **-a** kan böjas som femininum i singular

Förlängd stam

Maskulina ord som i grundformen slutar på annan vokal än **-o** eller **-a** får förlängd stam i alla böjda former. Det samma gäller vissa ord på **-o**.

Förlängningen sker oftast genom tillägg av **-t-** efter **-e-**, annars med **-j-**.

Vissa ord (markerade med •) får dessutom förändrad betoning av samma typ som de regelbundna maskulina substantiven, dvs. **-ê/-ô-** i N(A)sg, men **-é/-ó-** i böjda former, någon gång i kombination med tillbakadragen betoning i N(A)sg.

- **Francê**, AGsg **Francéta**, LDsg **Francétu** (förnamn)
- **ôče**, AGsg **očéta**, LDsg **očétu** etc. *far*
metró, Gsg **metrója**, LDsg **metróju** etc. *tunnelbana*
táksi, Gsg **táksija**, LDsg **táksiju** etc. *taxi*

I framför allt ord av franskt ursprung kan stavning och uttal skilja sig åt, t.ex. **Renault** [renó], Gsg **Renaulta** [renója], LDsg **Renaultu** [renóju] etc.

De flesta neutrala substantiv som i grundformen slutar på betonad vokal, samt en rad ord på **-me**, får förlängd stam i alla böjda former genom tillägg av **-t-**, **-n-** eller **-s-**.

Vissa sådana ord (markerade med •) får förändrad betoning av samma typ som maskulina substantiv.

-t-

- **deklê**, Gsg **dekléta**, LDsg **deklétu** etc. *flicka*

-n-

- **brême**, Gsg **breména**, LDsg **breménu** etc. *börda*
- **imé**, Gsg **iména**, LDsg **iménu** etc. *namn*
- **vrême**, Gsg **vreména**, LDsg **vreménu** etc. *väder*

-s-

- **koló**, Gsg **kolésa**, LDsg **kolésu** etc. *hjul, cykel*

peró, Gsg **perésa**, LDsg **perésu** etc. *ffäder*

slovó, Gsg **slovésa**, LDsg **slovésu** etc. *avsked*

I ett par ord inträffar dessutom konsonantväxling i stammen:

igó, Gsg **ižésa**, LDsg **ižésu** etc. *ok*

uhó, Gsg **ušésa**, LDsg **ušésu** etc. *öra*

Feminina substantiv med Nsg på konsonant böjs på fyra olika sätt.

	typ 1	typ 2	typ 3	typ 4
NA sg	-∅	-∅	-∅	-∅
G sg	-í	-i	-i	-e
LD sg	-í	-i	-i	-i
I sg	-jó	-jo	-ijo	-ijo
NA pl	-í	-i	-i	-e
G pd	-í	-i	-i	-∅
L pd	-éh	-ih	-ih	-ah
D pl	-ém	-im	-im	-am
I pl	-mí	-mi	-imi	-ami
NA du	-í	-i	-i	-i
DI du	-éma	-(i)ma	-ima	-ama

	<i>källare</i>	<i>mus</i>	<i>tanke</i>	<i>stekpanna</i>
NA sg	klét	míš	mísəł	pônəv
G sg	kletí	míši	mísli	pônve
LD sg	kléti	míši	mísli	pônvi
I sg	kletjó	míšjo	míslijo	pônviyo
NA pl	kletí	míši	mísli	pônve
G pd	kletí	míši	mísli	pônəv
L pd	kletéh	míših	míslih	pônvah
D pl	kletém	míšim	míslim	pônvam
I pl	kletmí	míšmi	míslimi	pônvami
NA du	kletí	míši	mísli	pônvi
DI du	kletéma	míš(i)ma	míslima	pônvama

Till typ 1 med ändelsebetoning hör bl.a.

láž, **laží**, **láži** *lögn*, **luč**, **lučí**, **luči** *ljus*, **nóč**, **nočí**, **nôči** *natt*, **ós**, **osí**, **ôsi** *axel*, **pést**, **pestí**, **pêsti** *knytnäve*, **réč**, **rečí**, **réči** *ting*, **stvár**, **stvarí**, **stvári** *sak*, **vás**, **vasí**, **vási** *by*, **vrv**, **vrví**, **vrví** *rep*

Till typ 2 med stambetoning hör bildningar på **-ost** och **-est**, t.ex.
rádost glädje, povést berättelse, samt några få andra ord, bl.a.
jesén höst, nít tråd, smírt död, ravón ?? nivå

Till typ 3 med stambetoning hör ord med flyktig vokal i slutstavelsen, bl.a.
bolézøn sjukdom, ljubézøn kärlek

Typerna 1-3 brukar sammanfattningsvis sägas uppvisa s.k. i-böjning.

Till typ 4 med näst intill regelbunden feminin böjning, bortsett från NAIsg, hör ord på **-øv**, t.ex. **volítøv val**.

Även i denna grupp används gärna Gpd på **-á** vid enstaka ord, bl.a.
cérkøv kyrka, Gpd cerkvá ~ cérkøv

Efternamn

Maskulina efterman som slutar på konsonant böjs dock som helt regelbundna substantiv i singular.

Efternamn böjs över huvud taget inte vid syftning på kvinnor.

Vesna Filiposki

Efternamn som i grundform slutar på konsonant kan vid syftning på kvinnor få tillägget **-ova**. Sådana bildningar böjs sedan som adjektiv. De brukades allmänt fram till mitten av 1900-talet, men har i modern tid blivit allt ovanligare.

Efternamn som slutar på konsonant böjs på liknande sätt även i plural och dual. Först tilläggs det possessiva suffixet **-ov-**, sedan adjektivändelser, t.ex.

Npl **Rózmanovi**, Apl **Rózmanove**, GLpl **Rózmanovih**,
Dpl **Rózmanovim**, Ipl **Rózmanovimi**,
NAdu, **Rózmanova**, DIdu **Rózmanovima**

Även vissa andra substantiv kan böjs med tillägg av **-ov-** i plural vid syftning på en familj, t.ex. **pri sosédovih hos grannfamiljen**.

Substantiv med adjektivisk böjning

Maskulinum

För- och efternamn på **-y** och **-i** böjs som adjektiv.

Även enstaka andra ord har adjektivisk böjning.

Femininum

En rad ord på **-ova** har adjektiviskt böjning, bl.a.

Efternamn

Neutrum

Vissa ortnamn har adjektivisk böjning, t.ex.

Krško, Láško, Šmártno, v Šmárnem

Oböjliga substantiv

Feminina personbetecknande substantiv som slutar på konsonant i Nsg är oböjliga. Detta gäller bland annat en mängd efternamn, men även ett antal förnamn.

Regelbundna mönster för substantiv

bár *bar*

	nom	ack	gen	lok	dat	ins
sg	bár		bára	báru		bárom
pl	bári	báre	bárov	bárih	bárom	bári
du	bára			bároma		

pilót *pilot*

	nom	ack	gen	lok	dat	ins
sg	pilót	pilóta		pilótu		pilótom
pl	pilóti	pilóte	pilótov	pilóti	pilótom	pilóti
du	pilóta			pilótoma		

mílo *tvål*

	nom	ack	gen	lok	dat	ins
sg	mílo		míla	mílu		mílom
pl	míla		míl	mílih	mílom	míli
du	míli			mílo		

šóla *skola*

	nom	ack	gen	lok	dat	ins
sg	šóla	šólo	šóle	šóli		šólo
pl	šóle		šól	šólah	šólam	šólami
du	šóli			šólama		

Substantiv med oregelbunden böjning

člôvek *människa*

	nom	ack	gen	lok	dat	ins
sg	člôvek	človéka		človéku		človékom
pl	ljudjé	ljudí		ljudéh	ljudém	ljudmí
du	človéka			človékoma		

dán *dag*

	nom	ack	gen	lok	dat	ins
sg						
pl						
du						

gospá *fru, dam*

	nom	ack	gen	lok	dat	ins
sg	gospá	gospó	gospé			gospó
pl	gospé		gospá	gospéh	gospém	gospémi
du	gospé				gospéma	

hčí *dotter*

	nom	ack	gen	lok	dat	ins
sg	hčí	hčér	hčére	hčéri		hčérjo
pl	hčére		hčerá	hčeráh	hčerám	hčerámi
du	hčéri			hčeráma		

Böjs som ett helt regelbundet feminint substantiv förutom i de markerade formerna. Dessutom inträder ändelsebetoning i GLDIpd.

krí *blod*

	nom	ack	gen	lok	dat	ins
sg	krí		krví	křvi		křvjó

Böjs i övrigt, i den mån ordet förekommer i plural & dual, enligt i-böjningens typ 1 med ändelsebetoning.

lás *hårstrå*

	nom	ack	gen	lok	dat	ins
sg	lás		lasú	lásu		lásom
pl	lasjé	lasé	lás	laséh	lasém	lasmí
du	lása			lásoma		

máti *mor*

	nom	ack	gen	lok	dat	ins
sg	máti	máter	mátère	máteri		máterjo
pl	mátère		máter	máterah	máteram	máterami
du	máteri			máterama		

Böjs som ett helt regelbundet feminint substantiv förutom i de markerade formerna.

móž *man*

	nom	ack	gen	lok	dat	ins
sg	móž	možá		móžu		móžem
pl	možjé	možé	móž	možéh	možém	možmí
du	možá			možéma		

Genomgående ändelsebetoning förutom i LDIs.

okó *öga*

	nom	ack	gen	lok	dat	ins
sg	okó		očésa	očésu		očésom
pl	očí		očí	očéh	očém	očmí
	očésa		očés	očésih	očésom	očési
du	očési			očésoma		

Observera särskilt att den korta pluralformen **očí** är feminin!

Substantivens bildning

Personbeteckningar av verb, substantiv, adjektiv

Person som utför viss handling

-ač

vesláč *roddare*

-telj

učitelj *lärare* **učí** *lär*

-ar

-ak

-nik

vozník *förare, chaufför* **vózi** *kör*

-əc

-ləc

brałəc *läsare* **bráti** *läsa*

-vəc

délavəc *arbetare* **déla** *gör, arbetar*

-ik

-ator

-ista

-ant

Invånare

-an

Celján *Celjebo* **Cêlje** Sloveniens 3:e största stad

Norvežán *norrman* **Norvéška** *Norge*

-čan

Ljubljánčan *Ljubljanabo* **Ljubljána** Sloveniens huvudstad

-əc

Fínəc *finne* **Fínska** *Finland*

Portugáləc *portugis* **Portugalska** *Portugal*

Feminina motsvarigheter

-ica är det mest produktiva suffixet

- vid icke avledda substantiv

ministr̃ar **ministrica** *minister*

profesor **profesorica** *professor*

Hrvat **Hrvaticakroat** – *kroatiska*

- vid maskulina på **-telj**

učitelj **učiteljica** *lärare*

prijatelj **prijateljica** *vän – väninna*

- vid maskulina på **-nik**

tájník **tájnica** *sekreterare*

-ka är också mycket produktivt

- vid icke avledda substantiv

študênt **študêntka** *student*

- vid maskulina på **-ec**

Slovênc **Slovênka** *sloven – slovenska*

dêlavac **dêlavka** *arbetare – arbeterska*

-inja är också ganska produktivt

- vid icke avledda substantiv

biológ **biológinja** *biolog*

bóg **boginja** *gud – gudinna*

Anglêž **Anglêžinja** *engelsman – engleska*

Švéd **Švédinja** *svensk – svenska*

- vid maskulina på **-ar**

gospodár **gospodínja** *husbonde/värd – hurrmor/värdinna*

Mera ovanliga improduktiva ändelser är bl.a.

-a

soséda *grannfru* **sôsed** *granne*

-ja

gôstja *kvinnlig gäst* **gôst** *manlig gäst*

župán *borgmästare* **župánja** *kvinnlig borgmästare*

Även vid vissa djurarter används ändelsen **-ica**, t.ex. %%%%

lév *lejon* **levíca** *lejoninna*

Andra konkreta substantiv

-nica

vozòvnica	<i>färdbiljett</i>	vózi	<i>transporterar, kör</i>
vstòpnica	<i>inträdesbiljett</i>	vstòp	<i>ingång</i>

Verktyg och redskap

-nica

vžigálnica	<i>tändsticka</i>
-------------------	-------------------

-nik

vžigálnik	<i>cigarettändare</i>
------------------	-----------------------

-lo

letálo	<i>flygplan</i>	léta	<i>flyger</i>
mílo	<i>tvål</i>	míje	<i>tvättar</i>

Avgift

-nína

cestnína	<i>vägavgift</i>	césta	<i>väg</i>
poštnína	<i>porto</i>	póšta	<i>post</i>
vstopnína	<i>inträde</i>	vstòp	<i>ingång, tillträde</i>

Lokaler och platser

-na

-ovna

-alna

-arna

kavárna	<i>café</i>	káva	<i>kaffe</i>
kjnigárna	<i>bokhandel</i>	knjíga	<i>bok</i>

+nica

knjížnica	<i>bibliotek</i>	knjíga	<i>bok</i>
------------------	------------------	---------------	------------

-íšče, -líšče

letalíšče	<i>flygplats</i>	léta	
volíšče	<i>vallokal</i>		

Abstrakta substantiv

-ost, -nost

-stvo

bogastvo

rikedom

bogát *rik*

-je

zdravje

hälsa

zdráv *frisk*

-o

-ota

-ija

-izəm

Diminutiv

Maskulinum

-əc

-ək

dubbel:

-čək

Femininum

-ica

-ka

dubbel:

-ička

Neutrum

-ce

+ko,

dubbel:

-ečko

Augmentativ

+isko

Adjektivens böjning

Adjektiv och pronomen böjs i de allra flesta fall på samma sätt. De får de ändelser som finns angivna ovan vid varje kasus.

Ett litet antal ord har dock oregelbundna ändelser i grundformen.

Mask	-∅	Fem	-a	Neutr	-o	
tá		tá		tó		<i>denna, detta</i>
vəs		vsá		vsê		<i>all, hel</i>
ên / êdøn		êna		êno		<i>en</i>
nobên / nobêdøn		nobêna		nobêno		<i>ingen</i>

Vissa pronomen har enstaka andra oregelbundna former

tá, tēj, s tém, téh

vəs, vsěj, z vsəm, vsəh

kdó, s kóm

Bestämd form

I den maskulina formen i nominativ singular, samt för maskulina ting även i ackusativ, finns i många fall två olika former, en utan ändelse och en med ändelsen -i. Formen utan ändelse är obestämd och formen med ändelsen -i är bestämd, t.ex.

mlád učitelj *en ung lärare*

mládi učitelj *den unge läraren*

Vid två adjektiv skiljer man i standardspråket mellan bestämd och obestämd form i alla böjningsformer. Man har två olika stammar.

májhøn *en liten*

máli *den lilla*

vêlik, velíka, velíko *en stor*

véliki, vélika, véliko *den stora*

När ett adjektiv inte är kvalitativt beskrivande, utan kategoriserade, används genomgående den längre, s.k. bestämda formen. Detta är t.ex. fallet i egennamn, begrepp och motsvarigheter till svenska sammansättningar.

Vélika Británija *Storbritannien*

véliki pók *the big bang*

sádni jógurt *en fruktjogurt*

Betoning

Tillbakadragen betoning till en mera öppen vokal (ê/ô) vid nolländelse.

vêlik, velíka, velíko *stor* (obestämd form)

rôjen, rojêna, rojêno *född*

Mera sluten vokal (ó) vid nolländelse.

dóbər, dôbra, dôbro

mókər, môkra, môkro

mój, môja, môje

tvój, tvôja, tvôje

svój, svôja, svôje

Betonad flyktig vokal -a- vid nolländelse.

bolán, bòlna, bòlno *sjuk*

krepák ??? *stark*

močán

svətál ~ svətəl ~ svêtəl, svətla ~ svêtla, svətlo ~ svêtlo *ljus*

šibák, šibka *svag*

têžək ~ težək

təmən ~ təmán, təmna, təmno *mörk*

Oböjliga adjektiv

seksi *sexig*

Adjektivens bildning

Allmänna, relationsbetecknande, motsvarar ofta första ledet i svenska sammansatta substantiv

- ski **Ljubljána** → **ljubljánski** *från, i Ljubljana*
Ljubljánski grad *borgen i Ljubljana*
- ni **ávtoBUS** *buss* → **ávtoBUSni** *buss-*
ávtoBUSna *postája* *busstation*
- ov **limóna** *citron* → **limónov** *citron-*
limónov sók *citronjuice*

Material

-en lés lesén

Försedd med

-aty garb garbaty *puckelryggig*

Lik

-asty gąbka gąbczasty *svampaktig*

Karaktäriserad av

+isty sok soczysty *saftig*

Adjektiv av verb

Handlingen är karakteristisk

-liwy dokuczać dokuczliwy *retsam*

Handlingen är möjlig

-alny wymienić wymienialny *utbytbar*

Adjektiv av adjektiv

Förstärkningar

-utkikrótki króciutki *kort*

-uteńki słaby słabiuteńki *svag*

-usienki cały calusienki *hela*

prze- piękny przepiękny

Försvagningar

-aty słodki słodkawy *sötaktig*

-owaty głupi głupowaty *smådum*

Adverbens bildning

Adverbena sammanfaller i grundformen med adjektiven i neutrum singular. Även i komparativ och superlativ kan adjektivets form i neutrum singular användas.

I vissa fall skiljer sig adverbena från motsvarande adjektivform genom att adverbets betoning ligger på ändelsen.

<i>adj. neutr.</i>	<i>adv.</i>	
lépo	lepó	<i>fint, vackert</i>
slábo	slabó	<i>dåligt</i>
têžko	težkó	<i>svårt</i>
prôsto	prôsto ~ prostó	<i>ledigt</i>

suhó??

tjakaj

drugje, drugod

nedolgo časa

satsadverbial

narrativ partikel ??

ženska ki da je na svetu samo za kuhanje

liksom, enligt vissa

Adjektivens komparation

De flesta adjektiv har i komparativ ändelsen **-ejši**. De flesta vanliga kortare adjektiv får betoning på komparativsuffixet.

stár	<i>gammal</i>	starèjši	<i>äldre</i>
nòv	<i>ny</i>	novèjši	<i>nyare</i>

Vissa adjektiv har i komparativ ändelsen **+ši**.

		ljúb	ljúbši	
d	→ j	mlád	mlájši	<i>yngre</i>
		húd	hújši	<i>sämre</i>
n	→ nj	tánək	tánjši	<i>tunnare</i>

Om grundformen slutar på **-k-**, **-ak-**, **-ək-** faller detta suffix bort före **+ši/+ji**.

h	→ ž	láhək	lážji	<i>lättare</i>
b	→ blj	globok	globlji	

Fem adjektiv har en oregelbunden form i komparativ.

vêlik	vécji	<i>större</i>
májhən	mánjši	<i>mindre</i>
dóbər	bóljši	<i>bättre</i>

Superlativ bildas med prefixet **náj-**.

nòv <i>ny</i>	novèjši <i>nyare</i>	nájnovèjši <i>nyast</i>
----------------------	-----------------------------	--------------------------------

Komparation kan också ske med **bólj** *mera*, **nájbolj** *mest*.
zanimív, **bólj zanimív**, **nájbolj zanimív**

Adverbens komparation

Särskilda komparativformer för adverb finns också. Den vanligaste ändelsen är **-eje**. De flesta vanliga kortare adverb får betoning på komparativändelsen.

pôzno poznêje

Vissa adverb bildar komparativ med ändelsen **+e**.

Adverb på **-ko, -oko** tappar hela denna ändelse.

 b → blj globoko globlje
huje
bliže

Fem adverb har en oregelbunden form i komparativ.

velíko	vêč	<i>mera</i> (mängd)
zeló	bólj	<i>mera</i> (grad)
málo	mánj	<i>mindre</i>
dôbro	bólje	<i>bättre</i>

dáleč dálje, dlje
dołgo, dlje

Superlativ bildas med prefixet **náj-**.

Komparation kan också ske med **bólj mera, nájbolj mest.**
zanimívo, bólj zanimívo, nájbolj zanimívo

Jämförelse

Efter komparativ använder slovenskan oftast konjunktionen **kot** *än*.

strèjši kot jáz *äldre än jag*

Efter superlativ använder slovenskan oftast prepositionen **od** *av*.

nájbóljši od vséh *bäst av alla*

Före superlativ används som regel ingen preposition i uttrycket *en av de -sta*.

êden nájbóljših *en av de bästa*

Svenskans *ju ... desto* kan uttryckas med komparativ i båda leden, varvid komparativen i första ledet följs av konjunktionen **ko**. I det andra ledet finns i denna konstruktion inget konjunktionellt ord.

Bôlj ko se približuje večér, mánj je prométa. *Ju närmare kvällen kommer, desto mindre trafik är det.*

I högre?? stil även utan **ko**

Bolje ga pozna, raje ga ima

Det kan också uttryckas med **čim... tem**

Svenskans *så... som möjligt* uttrycks med **čim-** som sammanskrivs med komparativen

čímdljê *så långt som möjligt*

enkrat mlajša od njega hälften så gammal som han

Personliga pronomen

jáz jag, mí, mídva vi

	nom	ack	gen	lok	dat	ins
sg	jáz	me mêne -me			mi mêni	máno menój
pl	mí	nás			nám	námi
du	mídva m. mídve f.	náju			náma	

tí du, ví, vídva ni

	nom	ack	gen	lok	dat	ins
sg	tí	te têbe -te			ti têbi	tábo tebój
pl	ví	vás			vám	vámi
du	vídva m. vídve f.	vájju			váma	

I ett mera konservativt språkbruk används formerna **mé, médve, vé, védve** i stället för **mí, mídve, ví, vídve** för att beteckna en grupp kvinnor.

ôn, ôna, ôno han, hon, den, det

	nom	ack	gen	lok	dat	ins
sg	ôn mask. ôno neutr.	ga njêga -(ə)nj			mu njêmu	njím
	ôna fem.	jo njó -njo	je njé		ji njèj	njó
pl	ôni mask. ône fem. ôna neutr.	jih njíh -nje			jim njím	njími
du	ônadva m. ônidve f./n.	ju njíju -nju			jima njíma	

se sig

ack	gen	lok	dat	ins
	se		si	sábo
	sêbe		sêbi	sebój
-se				

Det reflexiva personliga pronomenet används även i första och andra person.

Umívam se. *Jag tvättar mig.*

Det används även på ett sätt som gör att det nästan verkar fungera som subjekt på samma sätt som svenskans *man*.

Kakó se to déla? *Hur gör man det?*

De långa formerna skall användas efter preposition, utom i ackusativ.

K meni - till mig

I ackusativ skall man använda de korta formerna och skriva ihop dem med prepositionen.

Zame - för mig, åt mig

Annars skall man generellt i första hand använda de korta formerna. De långa används då bara för riktigt stark betoning.

Zdi se mi **čisto** v redu. Jag tycker det verkar **helt** okej.

Meni se zdi čisto v redu. **Jag** tycker det verkar helt okej.

De obetonade formerna **-me mig, -te dig, -se sig, -nj** (efter konsonant **-ənj**) *honom, -njo henne, -nje dem, -nju dem båda* används efter prepositionerna **čêz, med, na, nad, po, pod, pred, skoz, v, za** när dessa styr ackusativ. Observera särskilt formen i 3 pers. pl.

obənj *mot, vid honom, zánje för, om dem*

Prepositionen **v** får vid sammanskrivning formen **vá-**.

I instrumentalis används dock de vanliga betonade formerna av de olika pronomenen.

za njó *bakom henne*

Possessiva pronomen

mój, môja, môje etc. *min*

tvój, tvôja, tvôje etc. *din*

njegòv, njegôva, njegôvo etc. *hans, dess* (ägaren är mask. eller neutral)

njén, njéna, njéno etc. *hennes, dess* (ägaren är feminin)

náš, náša, náše etc. *vår*

váš, váša, váše etc. *er*

njíhov, njíhova, njíhovo etc. *deras*

nájin, nájina, nájino etc. *min och din, min och hans, min och hennes*

vájin, vájina, vájino etc. *din och hans, din och hennes*

njún, njúna, njúno etc. *de tvås, hans och hennes*

svój, svôja, svôje etc. *sin, min (egen), din (egen), vår (egen), er (egen)*

Det reflexiva possessiva pronomen används även i första och andra person. Att använda första och andra personens possessiva pronomen i stället för det reflexiva är dock inte fel, bara betydligt mindre vanligt.

Srěčał sëm svôjega (môjega) sína. *Jag täffade min son.*

zarádi tegá betoning i stora grammatiken

tá tá tó

Frågande pronomen

NOM	kdó <i>vem</i>	káj <i>vad</i>
ACK	kóga	káj
GEN	kóga	čésa
LOK	kóm	čém
DAT	kómu	čému
INS	kóm	čím

katéri, katéra, katéro etc. *vilken* används i utpekande syfte, dvs. vid val mellan ett givet antal föremål

kákšən, kákšna, kákšno etc. (eller **kák, káka, káko**) *hurdan, vad ...för,* *vilken* används i beskrivande syfte, dvs. vid möjlighet att fritt beskriva ett föremål

čigáv, čigáva, čigávo etc. *vems*

Preposition som syftar på frågeord måste stå först i fråga.

V **katéri sôbi stanújete?** *Vilket rum bor ni i?*

Obestämda pronomen

Obestämda pronomen (och adverb) sammanfaller med de frågande.

kdó någon, káj något, kjé någonstans

kak, kakšən

Om risk finns för sammanblandning med motsvarande frågande pronomen kan det obestämda prefixet **ne-** användas, **nekdó någon, nekaj något, nekje någonstans**

néki, nekákšən tabell från baskursen

Káj följs av adjektiv i genitiv singular neutrum, t.ex. **káj nôvega något nytt.**

Pluralformerna **nekatéri** etc. har snarare betydelsen *vissa*.

Andra obestämda pronomen och adverb är bl.a. **kdór kóli** *vem som helst*, **kár kóli** *vad som helst*, **katéri kóli** *vilken som helst*, **kádar kóli** *när som helst* etc.

Negerade pronomen

Negerade pronomen (och adverb) bildas av de frågande med prefixet **ni-** och suffixet **-(ə)r**.

Nihčê *ingen*, **níč** *inget* har förutom grundformen i princip samma böjda former som de motsvarande frågande pronomenen.

NOM	nihčê <i>vem</i>	níč <i>vad</i>
ACK	nikógar	níč
GEN	nikógar	ničésar
LOK	nikómər	ničémər
DAT	nikómur	ničémur
INS	nikómər	ničímər

Normalt följer inte pronomenet **níč** regeln om att direkt objekt i negerad sats skall stå i genitiv. Vanligast är att formen **níč** används, mindre vanligt att **ničésar** används. Formen **ničésar** medför en starkare betoning.

Ôn níč ~ ničésar ne vé. *Han vet inget ~ ingenting.*

Níč följs av adjektiv i genitiv singular neutrum, t.ex. **níč nôvega** *inget nytt*.

nobên, nobêna, nobêno *ingen*

nikákršən, nikákršna, nikákršno *inget slags*

nikógaršnji, nikógaršnja, nikógaršnje *ingens*

nikjér *ingenstans* (position)

nikámor *ingenstans* (förflyttning)

nikóli *aldrig*

I satser med negerade pronomen skall även verbet ha negation. Varje pronomen och adverb som ingår i satsen och har en negerad form skall stå i denna negerade form.

Ôn nikóli níč ne rêče nikómur. *Han säger aldrig någonting till någon.*

Totala pronomen

ves, all, allt, så mycket som det finns. Vanligare än celi i plural
 Popij vse. Pojej vse. Prebral sem vso knjigo. Delal sem ves dan.

celi, hela, ett helt föremål utan att det saknas/utelämnas minsta lilla bit. I plural blir det då flera hela föremål.

Prebral sem celo knjigo. Delal sem celi dan. Här får man starkare betoning på att det minnsann inte var en minut som jag inte arbetade, resp. inte en enda bokstav som jag inte läste.

vŕs hel, all

	nom	ack	gen	lok	dat	ins
sg	vŕs m.	vsŕga mv. vŕs mt.	vsŕga	vsŕm	vsŕmu	vsŕm
	vsê n.	vsê n.				
pl	vsá f.	vsô	vsê	vsêj		vsô
	vsí m. vsê f. vsá n.	vsê	vsôh		vsŕm	vsŕmi
du	vsá m. vsí f./n.				vsŕma	

Dual av **vŕs** används mindre ofta och då som motsvarighet till svenskans (*två*) *hela*. I betydelsen *alla* används det från tre och uppåt, dvs. i plural. Det heter ju även på svenska *alla tre* men *båda två*. När två föremål avses används alltså det speciella ordet **obá** *båda*.

	m	f, n
N	obá	obé
A		
G	obéh	
L		
D	obéma	
I		

Utpekande pronomen

tá, tá, tó etc. *den, denna*

tále, tále, tóle etc. *den här*

har oregelbunden form i nominativ singular maskulinum.

tísti, tísti, tísti etc. *den där*

óni, óna, óna etc. *den där*

ta är väldigt allmänt, någonting inom de samtalandes sfär

tale är något ganska nära den talande/de samtalande

tísti är en liten bit bort från den talande/de samtalande

oni är rätt långt bort från de samtalande/ ej närvarande, synligt

sám, sáma, sámo etc. *själv, själva, yttersta, idel, bara, inget annat än*

Na ódər je zakorákał sám minístər. *In på scenen stegade självaste ministern.*

To so sáme laží. *Det är bara idel lögner.*

ísti, ísta, ísto etc. *samma*

***taki sam** etc. *likadan*

drúg, drúga, drúgo etc. *annan*

vsák, vsáka, vsáko etc. *varje*

Relativa pronomen

ki

katéri

kákršəŋ

kdór

tó, kár

hel sats → **kár**

brát səm, kar si písat

čígər/katérega, katére, katérih *vars* används som relativa possessiva pronomen beronde på genus och antal hos ägaren/ägarna. čígər endast om mask (person)???

exempelmeningar

Det relativa pronomenets numerus och genus beror helt på det ord som pronomenet syftar tillbaka på, medan kasus bestäms av pronomenets funktion i bisatsen.

tóliko X, kólikor *så mycket X som*

Lahkó vzámete, kólikor hóčete. *Ni kan ta hur mycket ni vill.*

I många fall använder polskan preposition + relativt pronomen medan svenskan använder annat relativt adverb.

To je mésto, v katérem živí môja teta. *Det är staden, där min faster bor.*

Preposition som syftar på relativt ord måste stå först i bisatsen.

Kjé je stól, na katérem sëm sedél? *Var är stolen som jag satt på?*

Reciproka pronomen

drúg ... drúgega,

se

Tudi somi sami se žrejo med seboj.

Odpírať je drúgo za drúgo

Räkneord

Grundtal

Talet 1 har förutom den längre grundformen i maskulinum singular helt regelbunden adjektivisk böjning. **êd̥ən**

I sammansättningar med tiotal används endast formen **êna-**.

ênaindvájset lítrov *tjugoen liter*

ênaindvájset knjíg *tjugoen böcker*

Talen 2, 3, 4 har följande böjningsformer

	m	f & n	m	f & n	m	f & n
N	dvá	dvé	trije	trí	štírje	štíri
A			trí		štíri	
G	dvéh		tréh		štírih	
L						
D	dvéma		trém		štírim	
I						

I sammansättningar med tiotal används endast formerna **dvá-**, **trí-**, **štíri-**.

ênaindvájset lítrov *tjugoen liter*

ênaindvájset knjíg *tjugoen böcker*

Talen fr.o.m. 5 har samtliga tre böjningsformer.

N	pét
A	
G	pêtih
L	
D	pêtim
I	pêtimi

Efter dessa räkneord i nominativ och ackusativ skall huvudordet stå i genitiv plural.

6	šést	šêstih	šêstim
7	séd̥əm	sêdmih	sêdmim
8	ósəm	ôsmih	ôsmim
9	devét	devêtih	devêtim
10	desét	desêtih	desêtim

11	enájst etc.	enájstih	enájstim
100			
200			
300			
400			
500			
600			
700			
800			
900			

Räkneorden **tísoč** och **milijón** är maskulina substantiv...
Efterföljande substantiv står i genitiv.

Efter preposition står högre räkneord oftast oböjda och det efterföljande substantivet står i det kasus som prepositionen kräver, t.ex.

s tísoč tólarji *med ett tusen tolar*

Även obestämda, frågande, utpekande m.fl. räkneord har tre former som används på samma sätt som ovan

hur många

några

11-19

20-90

200-900

några

200-900

många

få

så många

Ett antal obestämda räkneord är oböjliga.

pól halv, **precèj ganska mycket**,

Om huvudordet i subjektet står i genitiv skall predikatet stå i neutrum singular.

V tēj sôbi stanúje pèt oséb. *I det här rummet bor det fem personer.*

Orðningstal

Orðningstalen böjst som adjektiv.

- 0
- 1 **prvi**
- 2 **drúgi**
- 3 **trétji**
- 4 **četrti**
- 5 **pêti**
- 6 **šêsti**
- 7 **sêdmi**
- 8 **ôsmi**
- 9 **devêti**
- 10 **desêti**
- 11 **enájsti**
- 12 **dvánajsti**
- 13 **trínajsti**
- 14 **štírinajsti**
- 15 **pétnajsti**
- 16 **šéstnajsti**
- 17 **sédəmnajsti**
- 18 **ósəmnajsti**
- 19 **devétnajsti**
- 20 **dvájseti**
- 21 **ênaindvájseti**
- 22 **dváindvájseti**
- 23 **tríindvájseti**
- 30 **trídeseti**
- 40 **štírideseti**
- 50 **pétdeseti** [pédeseti]
- 60 **šéstdeseti** [šézdeseti]
- 70 **sédəmdeseti**
- 80 **ósəmdeseti**
- 90 **dvétdeseti** [devédeseti]
- 100 **stôti**
- 101 **stó prvi**
- 200
- 300

400
500
600
700
800
900
1 000
2 000
3 000
4 000
5 000
6 000
1 000 000

Tidsadverbial som anger dag och månad står genomgående i genitiv. Årtal står som grundtal i grundform och föregås gärna av genitivformen **léta**.

Rodíl se je prvéga mája (léta) devétnajststo ênaindvájset. *Han är född 1 maj 1921. Rôjen je...??*

Rodíl se je mája (léta) devétnajststo ênaindvájset. *Han är född i maj 1921.*

Rodíl se je (léta) devétnajststo ênaindvájset. *Han är född 1921.*

Vid angivelse av dagens datum används dock i första hand nominativ av det ordningstal som betecknar dagen.

? **Dánæs je prvi máj dvá tisoč štíri.** *I dag är det 1 maj 2004.*

Kollektiva räkneord

	N, A	G, L	D	I
2	dvoje	dvojih	dvojim	dvojimi
3	troje			
4	čtvéro			
5	petéro			
6	šestéro			
7	sedméro			
8	osméro			
9	devetéro			
10	desetéro			

11	enajstéro	
12	dvanajstéro	
13	trinajstéro	
20	dvajsetéro	
21	ênaindvajsetéro	
100	stotéro	etc.

Vidare även obestämda räkneord som t.ex. **mnogotéro** *många, många slags, många olika*.

De kollektiva räkneorden i grundform (NA) följs av det räknade föremålet i genitiv plural.

De vanliga grundtalen kan inte användas tillsammans med substantiv som är plurale tantum. I stället skall kollektiva räkneord användas. Dessutom används pluralformerna **êni, êne, êna** vid syftning på ett föremål.

êna vráta *en dörr*

Föremål som förekommer i par

Olika sorter, slag, typer.

v mnogotérih gledaliških in televizijskih produkcijah *i många olika teater- och teveproduktioner*

Talsubstantiv

Talsubstantiven används för att namnge själva siffran som symbol betraktad samt föremål som betecknas med en viss siffra, t.ex. bussar, spårvagnar, advelningar, årskurser, betyg, liksom vissa abstrakta begrepp som hastighetsbegränsningar m.m.

En grupp som består av ett visst antal personer betecknas med särskilda talsubstantiv.

		siffran som symbol	grupp
0	níčla		
1	ênka	eníca	
2	dvójka		dvojíca

3	trójka	trojica	trojica
4	štírka	štíríca	čtvérica
5	pétka	petíca	petérica
6	šéstka	šestíca	šestérica
7	sédəmka	sedmíca	sedmérica
8	ósəmka	osmíca	osmérica
9	devétka	devetíca	devetérica
10	desétka	desetíca	desetérica
11	enájstka	enajstíca	enajstérica
12	dvánajstka	dvanajstíca	dvanajstérica
13	trínajstka	trinajstíca	trinajstérica
14	štírinajstka	štirinajstíca	štirinajstérica
15	pétnajstka	petnajstíca	petnajstérica
	etc.	etc.	etc.
20		dvajsetíca	dvajsetérica
30		tridesetíca	tridesetérica
		etc.	etc.
100		stotíca	stotérica
200			
300			

För sedlar används särskilda talsubstantiv på **-ák**, bl.a. **peták** *femma*, **deseták** *tia*, **dvajseták** *tjuga*, **petdeseták** *femtiolapp*, **stoták** *hundralapp*, **dvestoták** *tvåhundralapp*, **tisočák** *tusenlapp*

Bráktal

1/2	pòł	polovíca
1/3	tretjína	
1/4	četrtna	četrt
1/5	petína	
1/6	šestína	
1/7	sedmína	
1/8	osmína	
1/9	devetína	
1/10	desetína	
1/11	enajstína	
1/12	dvanajstína	

1/20 **dvajsetína**
1/100 **stotína**
etc.

êna céla ósəm knjíge *en komma åtta böcker*

Adverbiella

prvíč, drúgič, trétjič, četrtič, dvajsetič ??, stôtič
prvíkrat, drúgikrat, trétjikrat, četrtikrat, stôtikrat
zádnič, prèjšnjič, prihódnjič
vsákič, vsákikrat

dvákrat
dvákratən

enójni enkel, dvójni dubbel, trójni dredubbel

Ordbildning

Vid sammansättningar används huvudsakligen grundtalens grundformer
dvátisočlétən *tvåusenårig*, **štíripasòvna césta** *fyrfilig väg*

Följande undantag bör dock uppmärksammas.

Huvudsakligen används **dvó-**.

dvóbárvəŋ *tvåfärgad*

Endast i enstaka fall används **dvá-** eller **dvé-**.

dvéúřəŋ *tvåtimmars*

Huvudsakligen används **trí-**.

trícilíndrski *trecylinders*

Endast i enstaka fall används även **tró-**.

trídnévəŋ / **tródnévəŋ** *tredagars*

Verbet

Verbets finita former

2 pers. sing.	Pågående aspekt	Fullbordad aspekt
Presens	kupúješ	kúpiš
Preteritum	kupováł si	kúpił si
Futurum	kupováł boš	kúpił boš
Konjunktiv	kupováł bi	kúpił bi
Imperativ	kupúj	kúpi

Verbets infinita former

	Pågående aspekt	Fullbordad aspekt
Infinitiv	kupováti	kúpiti
Verbalsubst	kupovánje	kúpljenje
Pres. part.	kupujóč	
Pret. part.	kupován	kúpljen
Pres. ger.	kupováje	
Pret. ger.		kupívši

Verbets aspekter

De slovenska verben finns i två varianter, s.k. aspekter.

- pågående
- fullbordad

Den pågående aspekten används för att framställa handlingen som mitt i sitt förlopp. Den pågående aspekten används som regel när

- handlingen (inte) utförs över huvud taget;
I går såg jag en väldigt bra film på teve. Tänker du äta någonting?
- handlingen utförs under en viss tidsperiod.
Eva läste den boken hela natten. Hur länge skall du hålla på med den uppgiften?

Den fullbordade aspekten används för att framställa handlingen som ett avslutat och fullbordat faktum. Den fullbordade aspekten används som regel när

- objektet eller annat resultat framhålls;
Har du skrivit brev till din mamma nu? Jag skall gå på bio när jag skrivit det här brevet.
- viss tidpunkt för handlingen anges.
I går steg jag upp klockan sju. Hur dags kommer ni till mig i morgon?

När en handling upprepas väljs aspekten utifrån huruvid de enskilda ingående handlingar är att betrakta som fullbordade eller pågående.

Vanligtvis köpte han böcker i present till Ewa. På semestern kommer jag att stiga upp tidigast klockan nio.

Aspekt och tempus

Aspektskillnaden finns i alla verbets former förutom gerundium.

	pågående	fullbordat
preteritum	kupováť je	kúpil je
presens	kupúje	kúpi
futurum	kupováť bo	kúpil bo

Aspektparens bildning

Den vanligaste modellen för aspektparens bildning är att en större grupp verb tar sin utgångspunkt i ett enkelt oprefigerat verb som normalt är pågående. Av detta bildas med prefix en rad fullbordade verb. Alla utom ett får då en ny, modifierad betydelse. Ett prefigerat verb brukar dock ha samma betydelse som det enkla grund verbet. Detta bildar då ett aspektpart tillsammans med det enkla verbet. Alla övriga prefigerade fullbordade verb måste då få sin pågående aspektpartner genom tillägg av ett suffix, byte av böjningsklass och/eller förändringar i stammen.

poprositi
stuširati se
pojesti
skopati se
umiti se tvätta kroppen
pomiti diska
pokazati

Pågående		Fullbordat		Pågående	
píše	>	napíše			<i>skriver</i>
		popíše	<	popisuje	<i>beskriver??</i>

Någon enstaka gång är det grundläggande enkla verbet fullbordat

da	<	daje	<i>ge</i>
-----------	---	-------------	-----------

Någon enstaka gång är det enkla verbets fullbordade motsvarighet bildad på ett avvikande sätt.

déla	>	naredí, storí	
jemlje, jemál	>	vzáme, vzét	
		sprejme	< sprejema <i>tar emot</i>

Vid vissa rörelseverb bildas inte sekundära pågående verb med suffix utan med en anledd form av det obestämda rörelse verbet.

nêse	>		<i>gå, vara på väg</i>
		prinêse	< prináša <i>hämta, komma med ngt</i>

I vissa fall saknas helt det enkla grundläggande verbet.

gré	>		<i>gå, vara på väg</i>
		príde	< prihája <i>komma</i>

I vissa fall då det enkla grundverbet saknas , förekommer i stället ett sekundärt pågående verb utan prefix.

(-wiesi)

powiesi	<	wiesza	<i>hänga</i>
wywiesi	<	wywiesza	<i>hänga ut</i>

I vissa fall saknas ett fullbordat verb som direkt motsvarar det enkla pågående verbet.

more >

pomore	<	pomaga	<i>hjälpa</i>
---------------	---	---------------	---------------

poslati < pošljati

uspeti < uspevati

popirati

potrjevat

obuvati

opozárjati

premišljevati

menjati </>

početi </>

Många mera statiska verb förekommer bara i pågående aspekt.

jê > *vara*, **leží** > *ligga*, **ljúbi** > *älskar*, **mora** > *måste*, **stanúje** > *bo*,
sedí > *sitta*, **vé** > *veta*, **visí** > *hänga*

Några vanliga verb

-i < -a

povzročí < **povzróča** *orsaka, ge upphov till*

-i < -uje

kúpi, kúpił, kúpiti < **kupúje, kupováł** *köpa*

-a < -uje

pláča, pláčał, pláčati < **plačúje, plačeváł** *betala*

-a < -aja

dodáti < **dodájati** *lägga till*

izdáti < **izdájati** *ge ut*

prodáti < **prodájati** *sälja*

-ije < -ija

zavíje < **zavíja** *svänga*

-jáme < -jéma

ujáme, ujéł, ujéti < **ujéma** *fånga*

Fullbordade aktionsarter

De flesta fullbordade verb syftar på handlingen i dess helhet.

pågående		fullbordat
déla <i>göra</i>	>	naredí <i>göra (färdigt)</i>

Vissa syftar dock på handlingens inledningsskede. De kallas ingressiva (inledande) och bildas med ett antal olika prefix.

pågående		ingressivt fullbordat
gléda <i>titta</i>	>	zagleða <i>få syn på</i>

Andra syftar på handlingens begränsning, som regel till ett kortare tidsavsnitt. Dessa kallas delimitativa (begränsade) och bildas med prefixet **po-**.

pågående		delimitativt fullbordat
sedí <i>sitter</i>	>	posedí <i>sitta en liten stund</i>

Pågående aktionsarter

De flesta pågående verb syftar på handlingen som sådan.

Vissa syftar dock på vanemässigt upprepad handling. Dessa kallas iterativa (upprepade) och bildas med suffix.

pågående	iterativt pågående
vídi, vídeł, -eti se	vidéva, -ał, -ati (bruka) se

Slovenskan har dubbla uppsättningar av de mest grundläggande rörelseverben, s.k. målbestämda och obestämda. En egenhet är att de målbestämda grundläggande rörelseverben kan användas i båda aspekterna. De obestämda rörelseverben är dock endast pågående.

Andra syftar på rörelse som saknar bestämt mål och/eller utförs upprepade gånger. Dessa kallas obestämda rörelseverb och bildas som regel med suffix.

Målet är primärt för de bestämda. De kan däremot uttrycka såväl enstaka som upprepad handling (precis som de fullbordade verben)

De obestämda har två betydelsefält: upprepning, avsaknad av mål (ofta lika med rörelse i olika riktningar)

bestämda	obestämda, pågående
<i>(målorienterat, en gång)</i>	<i>(utan mål / upprepad rörelse)</i>
gré, šęł, íti	hoditi gå, åka
pelje, peljał, peljāti	vozíti köra
pelje se, peljał se, peljāti se	vozíti se åka, köra
vêde, vêdęł, vêsti/peljevodíti	föra, leda, följa
nêse, nêseł, nêsti	nosíti bära

Hör följande också hit???

têce	tekati	<i>springa, rinna</i>
avto je mirno tekel po cesti		
dolina, kjer je tekla Donava		
	skakati	iterativt???
beží, bežāti		<i>fly</i>

De målbestämda verben, bl.a. **gré** går/åker, **pélje** kör/för, kan bara

användas om man vet vilken plats som är målet för rörelsen och rörelsen bara utförs vid ett konkret tillfälle, t.ex. **Gré v gimnázijo.** *Hon är på väg till gymnasiet.* **Peljejo ga do kralja.** *De för honom till kungen.*

Om man inte vet målet eller om rörelsen upprepas eller om man inte syftar på ett konkret tillfälle utan syftningen är av mera generell natur skall de obestämda verben, bl.a. **hódi går/åker**, **vózi kör**, användas, t.ex. **Hódi v gimnázijo.** *Hon går på gymnasiet.* (Upprepade tillfällen, även om målet är känt) **Uči ga voziti.** *Hon lär honom köra.* (inget mål, troligen inget konkret tillfälle) **Avtobus vozi zelo hitro.** *Bussen kör väldigt snabbt.* (Okänt mål, även om tillfället är konkret)

Verbens böjning

Verbets grundläggande stam utgörs av formen i 3 person singular presens. Denna form slutar alltid på en av vokalerna **-a**, **-i**, **-e**.

Presens

Personändelserna är

	sing	plur	dual
1 pers	-m	-mo	-va
2 pers	-š	-te	-ta
3 pers	-∅	-jo	-ta

Ändelserna fogas till verbets grundläggande stam.

Fem verb har oregelbundna former med ett extra **-s-** mellan stam och personändelse i 2 person plural samt 2 och 3 person dual.

> dá <i>ger</i>	dáste	dásta
< jé <i>äter</i>	jéste	jésta
< vé <i>vet</i>	véste	vésta
</> gré <i>går</i>	gréste	grésta
< bó <i>kommer att (vara)</i>	bóste	bósta

Fyra verb har normalt en oregelbunden form på **-do** i 3 person plural. I ett vardagligt språkbruk ersätts de dock ofta med de regelbundna formerna.

jé <i>äter</i>	jedó	↘ jêjo
vé <i>vet</i>	vedó	↘ vêjo
gré <i>går</i>	gredó	↘ grêjo
bó <i>kommer att (vara)</i>	bódo	↘ bójo

Verbet **bíti** *vara* är helt oregelbundet i presens.

	sing	plur	dual
1 pers	sóm	smo	svá
2 pers	si	ste	stá
3 pers	jê	sô	stá

L-formen

L-formen är verbets näst viktigaste form. Den används för att bilda preteritum, futurum och konjunktiv. L-formen bildas med ändelsen **-ł**. L-participet böjs i genus och numerus.

	sing	plur	dual
mask	déł	délali	délala
fem	délala	délale	délali
neutr	délalo	délala	délali

Verb som i presens slutar på -a

- har samma stam i l-formen, t.ex.

déla *gör* **déł** *gjort*

Verb som i presens slutar på -i

- har som regel samma stam i l-formen, t.ex.

kúpi *köper* **kúpił** *köpte*

- har i vissa fall en stam som slutar på **-e-** i l-formen, t.ex.

sedí *sitter* **sedéł** *satt*

- har i ett fåtal fall en stam som slutar på **-a-** i l-formen, t.ex.

drží *håller* **drżał** *höll*
leží *ligger* **lêżał** *låg*

Verb som i presens slutar på -e

- har endast i enstaka fall samma stam i l-formen, t.ex.

razúme *förstår* **razuméł** *förstod*

- har som regel l-form på **-ováł** om presens slutar på **-úje**, t.ex.

kupúje *köper* **kupováł** *köpte*

- har som regel l-form utan **-je** om presens annars slutar på **-je**, t.ex.

píje *dricker* **píł** *drack*

- har som regel l-form på **-nił** om presens slutar på **-ne**, t.ex.

dvígne *lyfter* **dvígnił** *lyfte*

- har som regel l-form på **-ał** om presens annars slutar på **-e**, t.ex.

píše *skriver* **písał** *skrev*

- har i vissa fall l-form på **-ęł** om presens annars slutar på **-e**, t.ex.

nêse *bär* **nésęł** *bar*

- har i vissa fall l-form utan **-e** om presens annars slutar på **-e**, t.ex.

odprê *öppnar* **odprł** *öppnade*

Regelbundna verb

I de regelbundna böjningstyperna räcker det att känna till en enda form för att kunna bilda alla de andra.

čák-a	a	–	a	čák-a-ł	<i>vänta</i>
prós-i	i	–	i	prôs-i-ł	<i>be</i>
razúm-e	e	–	e	razúm-e-ł	<i>förstå</i>
kup-úje	úje	–	ová	kup-ová-ł	<i>köpa</i>
dvíg-ne	ne	–	ni	dvíg-ni-ł	<i>lyfta</i>

Starka verb

I de starka verbtyperna måste man känna till minst två former för att kunna bilda verbets samtliga former. De skiljer sig från de helt regelbundna verben genom att l-formen och presens har olika stammar. Båda dessa former måste därför läras in.

lež-í	i	–	a	lêž-a-ł	<i>ligga</i>
sed-í	i	–	e	sed-é-ł	<i>sitta</i>
píš-e	e	–	a	pís-a-ł	<i>skriva</i>
pí-je	je	–	∅	pí-ł	<i>dricka</i>
nês-e	e	–	ə	nés-ə-ł	<i>bära</i>
odpr-ê	e	–	∅	odpr-ł	<i>öppna</i>

A-verb

Alla de verb som i presens slutar på **-a** är helt regelbundna. Endast ett undantag finns, nämligen

< **imá** **imét** *ha*

Majoriteten av verb med a-böjning i presens har fast betoning på stammen.

čákał, čákála

pláčał, plačála

písał

jókał, jokála

I-verb

De allra flesta verb som i presens slutar på **-i** är helt oproblematiska. De har fullständigt regelbunden böjning och fast betoning.

< **mísl** **míslit** **míslila** *tänka, tycka, tro*

Det finns dock ett ansenligt antal undantag och slovener är många gånger osäkra på betoningen.

En grupp verb med presens på obetonat **-i** kan i standardspråket ha framflyttad betoning i alla l-former utom maskulinum singular.

	drúži	drúžit	drúžila / družila	<i>förena</i>
>	kúpi	kúpit	kúpila / kupila	<i>köpa</i>
<	ljúbi	ljúbit	ljúbila / ljubila	<i>älska</i>
	lót se			<i>ta itu med</i>
>	pozábi	pozábit	pozábila / pozabila	<i>glömma</i>
	púlit			
<	rábi	rábit	rábila / rabila	<i>använda, behöva</i>
	slúti	slútit	slútila / slutila	<i>ana</i>
<	slúži	slúžit	slúžila / služila	<i>arbeta, tjäna</i>
<	vábi	vábit	vábila / vabila	<i>bjuda in, locka</i>
<	vóšči			<i>önska, gratulera</i>

En mindre grupp verb med presens på obetonat **-i** har i standardspråket framflyttad betoning i alla l-former utom maskulinum singular. I l-formen i maskulinum singular bli uttalet av **-ê-**, **-ô-** öppet.

<	prósi		prosila	
	séli	sêlit	selila	<i>flytta</i>
	sklóni		sklonila	

Verb med presens på betonat **-í** har i standardspråket oftast tillbakadragen betoning i maskulinum singular av l-formen. Om betoningen faller på ett **-o-** blir uttalet som regel öppet **-ô-**.

<	govorí	govorít ↘ govôrit	govoríla	<i>tala</i>
		↘ govorít		
>	storí	stórit ↘ stôrit	storíla	<i>göra</i>
		↘ storít		

Endast få verb med presens på betonat **-í** saknar denna tillbakadragning av

betoningen i maskulinum singular av l-formen.

< rodí	rodít	rodíla	<i>föda</i>
sledí	sledít	sledíla	<i>följa</i>
učí	učít	učíla	<i>lära</i>

Huvudsaklig ändelsebetoning

Imperativ singular och mask. sing. av l-participet har tillbakadragen betoning. Uttalet blir **-ê-/-ô-** i imperativen, men **-é-/-ó-** i l-participet.

I vardagligt språk är dock ändelsebetoning starkt utbredd i l-participets alla former, även mask. sing.

> storí	stôri	stórit	storít	storjên	<i>göra</i>
	storíte	storíla	storíti		

På samma sätt betonas: **govoríti** (dock: **govôrit**) *tala*, **hitéti** *skynda*, **pustíti** *lämna*, **spremeníti** *förändra, förvandla*

I / E-verb

Vissa verb som i presens slutar på **-i** byter denna vokal mot **-e-** i l-formen.

	bedí		
< bolí			<i>göra ont</i>
hití			<i>skynda</i>
< letí			<i>flyga</i>
< sedí	sedét ⁴	sedéla	<i>sitta</i>
< smrdí			<i>lukta illa, stinka</i>
strmí			
< vídi	vídeť	vídela	<i>se</i>
virtí			<i>snurra</i>
< želí	žêleť \ želéť	želéla	<i>önska</i>
< živí	žíveť \ živéť	živéla	<i>leva, bo</i>

I / A-verb

Vissa verb som i presens slutar på **-i** byter denna vokal mot **-a-** i l-formen.

	beží		bežála	<i>fly</i>
< drží	držáť		držála	<i>hålla</i>

⁴ Antagligen för att undvika sammanblandning med **séde**, **sedéť**, **sedla** *sätta sig*.

< kričí		kričála	skrika
< leží		ležála	ligga
< moččí	moččať	moččála	tiga
< skrbí	skrbět	skrbéla	oroa
< slíši	slíšať		höra
< smejí se ⁵	smejáť se	smejála se	skratta
< spí	spáť	spála	sova

Med bortfall av **-oj-** i l-formen:

< bojí se	báť se	bála se	vara rädd
< stojí	stáť	stála	stå

E-verb

Endast en handfull e-verb har samma stam i presens och l-formen.

< razúme	razúmět	razuméla	förstå
< smé	smět	sméla	få (lov)
< úme	úmět	uméla	kunna, förstå
> uspê	uspět	uspéla	hinna
< vrê	vrět	vréla	koka

Med konsonantväxling:

č ~ t

< hóče hôteť hotéla vilja

Obs! Särskilda negerade presensformer: **nóčem, nóčeš, nóče...**

Några få verb med presens på **-me**, **-ne** tappar **-m-** resp. **-n-** i l-formen.

> začne začět börja

Några verb har en flyktig vokal i presens som faller bort i l-formen.

< verjáme	verjět	tro	imp: verjêmi
> vzáme	vzět	ta	imp: vzêmi
< kóme	klět	kléla	förbanna, inf: kléti svära imp: kômi, kôníte

Om **-m-** faller bort mellan vokaler skjuts ett **-j-** in i l-formen.

⁵ Likaså: **smêje se**.

> **príme** prijét *ta emot*

Oregelbundet:

< **vé** *veta*
Likaså sammansättningar som **izvé, izvédel** < *få veta, få reda på*

NE / NI-verb

Nästan alla verb med presens på **-ne** har l-form på **-nił**.

dvígne **dvígnił** **dvígnila** *lyfta*

obs särskilt vrniti se, toniti

UJE / OVA-verb

Nästan alla verb med presens på **-úje** har l-form på **-ovát**. Dessa verb har helt förutsägbar betoning.

< **kupúje** **kupovát** **kupovála** *höra*

Om stammen före **-úje** slutar på en mjuk konsonant slutar l-formen i stället på **-evát**.

<

JE / Ø-verb

Nästan alla övriga verb med presens på vokal följd av **-je** tappas detta **-je-** i l-formen. Till denna grupp hör även ett litet antal verb på **-uje**.

< bíje	bíł	bíla	
< čúje	čúł	čúla	<i>känna</i>
< grêje	grét	gréla	<i>värma</i>
> obúje	obúł	obúla	<i>ta på sko</i>
	píje	píla	
	plúje	plúla	
	~ plôve		
< pôje	pét	péla	<i>sjunga</i>

	ríje	rít	ríla	
>	səzúje	səzút	səzúla	<i>ta av sko</i>
	snúje	snút	snúla	
<	štêje	štét	štéla	<i>räkna</i>
<	vêje	vét	véla	<i>blåsa</i>
	víje	vít	víla	

E / A-verb

En relativt stor grupp verb med presens på -e har l-form på -ał.

<	dáje	dájał	dájala	<i>ge</i>
	pélje	pêljał ᵛ peljáł	peljála	<i>föra, köra</i>
	sêje			
	síje			
<	smêje se ⁶			<i>skratta</i>
	tkê	tkáł		<i>väva</i>
	žgê	žgáł	žgála	
	žrê	žráł	žrála	

Som regel inträffar konsonantväxling mellan presens och l-formen.

plj	~	p		
<	škríplje	škrípał		
mlj	~	m		
	dremlje			<i>slumra</i>
<	jêmlje ⁷	jemáł	jemála	<i>ta</i>
n	~	∅		
<	stáne	stáł	stála	<i>kosta</i>
n	~	j		
<	dene	dejał	dejála	
j	~	v		
<	bljúje	bljúvał		

En rad verb av denna typ vacklar mellan A- och E-böjning i presens.

<	kljúva	kljúvaj	kljúvał	kljúvat	kljúvan	<i>hacka,</i>
	~ kljúje	~ kljúj	kljúvala	kljúvati	kljúvanje	<i>sticka</i>
<	pljúva	pljúvaj	pljúvał	pljúvat	pljúvan	<i>spotta</i>

⁶ Även: **smejí se**.

⁷ Sammansättningar har dock a-böjning, t.ex. **ujéma, ujémał fånga**.

~ pljúje	~ pljúj	pljúvala	pljúvati	pljúvanje
< rúva	rúvaj	rúvał	rúvat	rúvan
~ rúje	~ rúj	rúvala	rúvati	rúvanje
šlj ~ sl				
> pošljê	poslát		<i>skicka</i>	
rj ~ r				
< ôrje	ôrji	orát	<i>plöja</i>	<i>oráti</i>
	orjíte			<i>orát</i>
				<i>orán</i>
š ~ s				
< češe				
< píše				
< pleše				
ž ~ z				
< káže				
< reže				
č ~ t				
meče				<i>kasta</i>
< trepeče				<i>skaka,</i>
				<i>darra</i>
č ~ c				
klíče				<i>ropa,</i>
				<i>ringa</i>
č ~ k				
< jóče ⁸	jókał		<i>gráta</i>	
šč ~ sk				
< íšče	iskał		<i>leta</i>	
ž ~ g				
< láže	lagát		<i>ljuga</i>	

Fyra verb får en flyktig vokal i presensstammen. Två av dem även konsonantväxling, varav det ena får växling inne i stammen.

< bêre	brát	brála	<i>läsa</i>	inf: bráti
				imp: bêri, beríte
< pêre	prát	prála	<i>tvätta</i>	práti
				imp: pêri, períte
lj ~ l				
< mëlje	mlét	mléla		mléti

⁸ Även a-böjning: **jóka, jókał.**

ž ~ g				imp: mëlji, meljíte
< žêne	gnát	gnála		gnáti

Oregelbundet:

> **pové**

E / Ø-verb

En grupp verb med presens på **-se, -ze, -te, -de, -pe, -be** har l-form på **-øł**.

grebe	grebi	grebøł grebla	grebsti	
< gríze	grízøł	grízla	<i>bita</i>	inf: grísti
< krade	krádøł		<i>stjäla</i>	inf: krásti
< léze	lézøł	lézla		inf: lésti
< nêse	nésøł	nêsla	<i>bära</i>	inf: nêsti
< plête	plétøł	plêtla	<i>fläta, sticka</i>	inf: plêsti imp: plêti, pletíte part: pletên
ráse	rásøł		<i>växa</i>	inf: rásti
ráste	rástøł		<i>växa</i>	inf: rásti
> séde	sédøł	sédla	<i>sätta sig</i>	inf: sésti imp: sédi, sédite
sope	sopi	sopøł sopla	sopsti	
trése	trésøł			inf: trésti
vêze	vézøł	vêzla	<i>binda</i>	inf: vêsti
vêsti	vêdøł	vêdla		inf: vêsti
zebe				

Oregelbundet:

< jé	jédøł	jédla	<i>äta</i>	inf: jésti 3pl. jedó ~ jêjo imp: jèj
-------------	-------	--------------	------------	--

En grupp verb med presens på **-če** har l-form på **-køł**.

< pêče	pêci pecíte	pékøł pêkla	pêči	pečên	<i>baka,</i> <i>steka</i>
---------------	------------------------------	------------------------------	-------------	--------------	------------------------------

> rêče	rêci	rékəɫ	rêči	<i>säga</i>
	recíte	rêkla		
têče	têci	tekəɫ	têči	<i>springa</i>

En grupp verb med presens på **-že** har l-form på **-gəɫ**.

> léže	lézi	légəɫ	léči	<i>lägga sig</i>
	lézite	lêgla		
> séže	sézi	ségəɫ	séči	<i>sträcka sig</i>
	sézite	ségla		
< streže		stregəɫ	streči	<i>passa upp</i>
< striže	strízi	strígəɫ	striči	<i>klippa</i>
	strízite	strígla		

Oregelbundet:

< móre	mógəɫ	<i>kunna</i>	inf: moči
---------------	-------	--------------	------------------

En grupp verb med presens på **-re** har l-form på **-rɫ**.

< drê	dɾɫ		dréti
< trê	tɾɫ		tréti
> mrê	mɾɫ	<i>dö</i>	mréti
< odprê	odpɾɫ	<i>öppna</i>	odpréti

Likaså sammansättningar som **zaprê**, **zapɾɫ** < *stänga*

Oregelbundna:

< gré	šəɫ	šlá	<i>gå</i>	imp: pójdi gå inf: íti
--------------	-----	------------	-----------	---

Alla prefigerade bildningar har presensformer på **-ide** eller **-jde**.

> nájde	nášəɫ	nášla	<i>hitta</i>	inf: nájti
> príde	prišəɫ	prišlá	<i>komma</i>	inf: príti

Preteritum

För att bilda preteritum läggs presensformerna av hjälpverbet **bíti vara** till l-participet. Den fullständiga böjningen i preteritum blir då:

	singular	plural	dual
1 pers mask	délaṭ səm	délali smo	délala sva
1 pers fem	délala səm	délale smo	délali sva
2 pers mask	délaṭ si	délali ste	délala sta
2 pers fem	délala si	délale ste	délali sta
3 pers mask	délaṭ je	délali so	délala sta
3 pers fem	délala je	délale so	délali sta
3 pers neutr	délalo je	délala so	délali sta

Hjälpsverbet är obetonat och står som regel efter den första betonade satsdelen.

Futurum

För att bilda futurum läggs futurumformerna av hjälpverbet **bíti vara** till l-participet. Den fullständiga böjningen i futurum blir då:

	singular	plural	dual
1 pers mask	délaṭ bom	délali bomo	délala bova
1 pers fem	délala bom	délale bomo	délali bova
2 pers mask	délaṭ boš	délali boste	délala bosta
2 pers fem	délala boš	délale boste	délali bosta
3 pers mask	délaṭ bo	délali bodo	délala bosta
3 pers fem	délala bo	délale bodo	délali bosta
3 pers neutr	délalo bo	délala bodo	délali bosta

Hjälpsverbet är obetonat och står som regel efter den första betonade satsdelen.

Som futurum av verbet **bíti vara** används hjälpverbet självständigt.

Jútri bom domá. *I morgon kommer jag att vara hemma.*

Konjunktiv

Konjunktiven består av l-particip och partikeln **bi**. Verbet böjs dock inte i

person.

kúpił bi *jag ~ du ~ han skulle köpa*

Konjunktiv används motsvarande svensk konjunktiv och imperfekt eller pluskvamperfekt som används i konjunktivens ställe.

Den används också motsvarande svensk konditionalis, men inte futurum preteriti. I konditional satsfogning har alltså polskan konjunktiv i båda leden.

Även indikativ kan användas för mera realistiska fall.

Imperativ

Personändelserna i plural och dual är samma som i presens, -mo, -te, -va, -ta.

Imperativ bildas

om presens slutar på -a tilläggs -j, t.ex. *čáka* -> *čákaj*

Imperativens betoning sammanfaller alltid med presens.

om presens slutar på -e eller -i föregånget av -j- tas slutvokalen bort
píje -> *píj*, *stojí* -> *stój*

om presens annars slutar på -i ingen förändring, t.ex. *kúpi* -> *kúpi*

om presens annars slutar på -e byts det till -i, t.ex. *nêse*-> *nêsi*

Betoningen får i mperativ inte ligga på ändelsen i 2psg, t.ex. *govorí* -> *govôri*

- Imperativ singular har alltid tillbakadragen betoning.

...

3 p sg på -a lägg till -j

čáka	čákaj	<i>vânta</i>
-------------	--------------	--------------

Om presens 3 p sg slutar på -je, -ji tas slutvokalen bort.

píje	píj	<i>drick</i>
-------------	------------	--------------

stojí	stój	<i>stå</i>
--------------	-------------	------------

Om presens 3 p sg annars slutar på -e byts det mot -i.

nêse	nêsi	<i>bär</i>
-------------	-------------	------------

Om presens 3 p sg annars slutar på -i behålls samma form.

kúpi **kúpi** *köp*

Om presens har betoning på temavokalen flyttas betoningen en stavelse till ordet stam. Oftast får man då öppet **-ô-** eller **-ê-**.

govorí **govôri** *tala*

Om l-formen slutar på **-kəɫ** resp. **-gəɫ** inträffar konsonantväxling i imperativ.

č → **c** **pêče** **pêci** *baka, steka*

ž → **z** **léže** **lézi** *lägga sig*

Oregelbundna:

gléda **glèj** *titta*

imá **imèj** *ha*

jê **bôdi** *var*

jé **jèj** *ät*

razumej **razúme**

smej **smé**

imá **imèj** *ha*

gré **pójdi** *gå*

Imperativ i 1p.pl. bildas med ändelsen **-mo**.

Imperativ i 2p.pl. bildas med ändelsen **-te**.

Imperativ i 1p.du. bildas med ändelsen **-va**.

Imperativ i 2p.pl. bildas med ändelsen **-ta**.

Om verbet har ändelsebetoning får dessa former också ändelsebetoning.

govôri, govorímo, govoríte, govoríta *tala*

Koncessiv

Koncessiv form bildas med partikeln **naj** *låt, må* och presens av huvud verbet.

Det används för att uttrycka indirekt uppmaning.

Naj príde. *Säg till honom att komma.*

Det används också ofta i stället för de svenska hjälpven *skola, böra*.

Káj naj délam? *Vad skall jag göra?*

Det används vidare när en huvudsats i imperativ gjorts om till bisats.

Verbets infinita former

Infinitiv

Bildas genom att byta l-formens **-ł** mot **-ti**.

dál	dáti	<	<i>ge</i>
imél	iméti	>	<i>ha</i>
nésəł	nêsti	>	<i>bära</i>
-dəł, -təł, -zəł, -səł blir -sti .			
vêdəł	vêsti	>	<i>föra</i>
jédəł	jésti	>	<i>äta</i>
plétəł	plêsti	>	<i>fläta, sticka</i>
-gəł, -kəł blir -či .			
mógəł	môči	>	<i>kunna</i>
pékəł	pêči	>	<i>baka, steka</i>

E / Ø-verb

Presens på **-se**, l-particip på **-səł**, infinitiv på **-sti**

Presens på **-ze**, l-particip på **-zəł**, infinitiv på **-sti**

< gríze	grízəł	grízla	<i>bita</i>	inf: grísti
< léze	lézəł	lézla		inf: lésti
< nêse	nésəł	nêsla	<i>bära</i>	inf: nêsti
ráse	rásəł		<i>växa</i>	inf: rásti
trése	trésəł			inf: trésti
vêze	vézəł	vêzla	<i>binda</i>	inf: vēsti

Presens på **-te**, l-particip på **-təł**, infinitiv på **-sti**

Presens på **-de**, l-particip på **-dəł**, infinitiv på **-sti**

< krade	krádəł		<i>stjåla</i>	inf: krásti
< plête	plétəł	plêtla	<i>fläta, sticka</i>	inf: plêsti imp: plêti, pletíte part: pletên
ráste	rástəł		<i>växa</i>	inf: rásti
> séde	sédəł	sédla	<i>sätta sig</i>	inf: sésti imp: sédi, sédite

vêsti vêdǫł⁹ **vêdla** inf: **vêsti**

Oregelbundet:

< **jé** jédǫł **jédla** äta inf: **jésti**
3pl. **jedó** ~ **jêjo**
imp: **jèj**

Presens på **-pe**, l-particip på **-pǫł**, infinitiv på **-psti**

Presens på **-be**, l-particip på **-bǫł**, infinitiv på **-bsti**

grebe	grebi	grebǫł	grebsti
		grebla	
sope	sopi	sopǫł	sopsti
		sopla	
zebe			

Presens på **-če**, l-particip på **-kǫł**, infinitiv på **-či**

Presens på **-že**, l-particip på **-gǫł**, infinitiv på **-či**

> léže	lézi	légǫł	léči		<i>lägg sig</i>
	lézite	lêgla			
< pêče	pêci	pékǫł	pêči	<i>pečên</i>	<i>baka,</i> <i>steka</i>
	pecíte	pêkla			
> rêče	rêci	rékǫł	rêči		<i>säga</i>
	recíte	rêkla			
> séže	sézi	ségǫł	séči		<i>sträcka sig</i>
	sézite	séгла			
< streže		stregǫł	streči		<i>passa upp</i>
< striže	strízi	strígǫł	stríči		<i>klippa</i>
	strízite	stríгла			
têče	têci	tekǫł	têči		<i>springa</i>

Oregelbundet:

< **móre** mógǫł *kunna* inf: **moči**

På samma sätt böjs bl.a. följande sammansättningar:

pomore, pomógǫł, imp: **pom??**, **pomóči** < *hjelpa*

⁹ Normalt sett uttalas vêdǫł med /é/ före den maskulina ändelsen /əw/ eller /u/, men för att undvika sammanblanding med verbet **védeti** *veta*, **védet** kan även uttalet vêdǫł brukas.

Sonorantstammar

Presens på **-re**, l-particip på **-rł**, infinitiv på **-reti**

< drê	dřł		dréti
< trê	třł		tréti
> mrê	mřł	<i>dö</i>	mréti
< odprê	odpřł	<i>öppna</i>	odpréti

På samma sätt böjs bl.a. följande sammansättningar:

zaprê, zaprł, zapréti < *stänga*

Betoningen sammanfaller nästan alltid med l-formen i alla former utom mask.sing.

vábi, vábił, vábıla, vábíti

séli, sélił, selıla, selíti

stofi, stofił, storiła, stóri

Huvudsaklig ändelsebetoning

Imperativ singular och mask. sing. av l-participet har tillbakadragen betoning. Uttalet blir **-ê/-ô-** i imperativen, men **-é/-ó-** i l-participet.

I vardagligt språk är dock ändelsebetoning starkt utbredd i l-participets alla former, även mask. sing.

> stori	stôri	stórił	storił	storjên	<i>göra</i>
	storíte	storíla	stóri		

På samma sätt betonas: **govoríti** (dock: **govôrit**) *tala*, **hitéti** *skynda*, **pustíti** *lämna*, **spremeníti** *förändra, förvandla*

Fullständig ändelsebetoning

Endast imperativ singular har tillbakadragen betoning. Uttalet blir **-ê/-ô-**.

< sedí	sêdi	sedéł	sedéti	<i>sitta</i>
	sedíte	sedéla	sedét	sedênje

På samma sätt betonas: **rodíti** (dock: **rôjen, rojêna**) *föda*, **skrbéti** *oroa*, **sledíti** *följa*, **smejáti** *se skratta*

Kort infinitiv

Kort infinitiv bildas genom att **-i** tas bort från den vanliga infinitiven.

I spriftspråket används den korta infinitiven efter rörelseverb.

Šól je kúpit časopís. *Han gick för att köpa en tidning.*

I talspråket används genomgående kort infinitiv i stället för den vanliga, längre infinitiven.

Betoningen sammanfaller oftast med presens men med öppen vokal -ê/-ô-.

vábi, vábił, vábıla, vábit, vábíti
storí, stórił, storíla, storít, storíti
séli sêlił selíla sêlit selíti

men:

govorí, govórił, govoríla, govôrit, govoríti

Presens particip

Bildas av pågående verb genom att ändelsen i

3p.sg.		byts mot	
-a	déla	-ajóč	delajóč
-e	kupúje	-óč	kupujóč
-i	stojí	-ěč	stojěč

Betoningen ligger alltid på ändelsen.

Detta particip fungerar och böjs som ett adjektiv.

némško govoréča skupína *en tysktalande grupp*

film o govoréčih živálih *en film om talande djur*

Presens particip används också för att förkorta en relativ bisats om handlingarna i bisatsen och huvudsatsen inträffar samtidigt.

Na chodniku leżał śmiejący się mężczyzna. *På trottoaren låg en skrattande man.* = **Na chodniku leżał mężczyzna, który się śmiał.** = **Na chodniku leżał mężczyzna. Mężczyzna się śmiał.**

Den oböjda grundformen av presens particip används också för att förkorta en temporal bisats om handlingarna i bisatsen och huvudsatsen inträffar samtidigt och subjektet i de båda satserna är detsamma.

Jadła sam chleb, zerkając niepewnie na półmisek. *Hon åt bara bröd medan hon osäkert kastade blickar mot uppläggningsfatet.*
(= ...podczas gdy zerkala...)

Negerat presens gerundium motsvarar ofta svenskans *utan att* + infinitiv.

Zniknął bez śladu, nie żegnając się z nikim. *Han försvann spårlöst utan att ta avsked med någon.*

För att undvika missförstånd kan någon gång ett sådant particip böjas:
Nekoč se je žena pogovrjala z njim, sedeča na školjki in z odprtimi vrati stranišča.

Presens particip med adverbändelsen **-e** används för att förkorta en sättsbisats om subjektet i de båda satserna är detsamma.

Jadla sam chleb, zerkajac niepewnie na pólmisek. *Hon åt bara bröd medan hon osäkert kastade blickar mot uppläggningsfatet.*
(= ...podczas gdy zerkala...)

Verbaladverb

(Kallas i många handböcker för gerundium.)

Problemet är att dessa båda former har blandats samman i slovenskan. Det är egentligen presens particip som är levande och används i båda funktionerna: stojč sredi sobe, je rekel ... Man kan alltså ha ytterligare satsdelar lagda till ett sådant particip, gerundium.

De ursprungliga formerna i presnes gerundium används mest i stående uttryck och som enstaka lexikaliserade adverb: stoj je gledal televizijo. Man lägger inte gärna ytterligare satsdelar till ett ursprungligt gerundium.

Av vissa verb bildas en adverbial form som uttrycker på vilket sätt predikatetverbets handling utförs. Betoningen ligger alltid på ändelsen.

Denna form bildas

- genom att infinitivändelsen **-ati** byts mot ändelsen **-áje**.

délati	deláje
pisáti	pisáje
kupováti	kupováje

- genom att ändelsen **-i/-e?** i 3.p.sg byts mot ändelsen **-é**.

stojí	stojé	<i>stående</i>
póje	pojé	<i>sjungande??</i>

- i vissa fall oregelbundet

nóče	nehoté	<i>ofrivilligt, oavsiktligt</i>
-------------	---------------	---------------------------------

Till denna form fogas endast mycket sällan ytterligare bestämmningar i form av objekt eller adverbial.

močcé, mimogredé

Preteritum particip

Bildas av både pågående och fullbordade verb med suffixet **-n** eller **-t**.

Detta particip fungerar och böjs som ett adjektiv. Betoningen ligger oftast på samma stavelse som i presens.

Ändelsen **-n** används:

Om preteritum slutar på **-ał** så slutar preteritum particip på **-any**.

da	dał	dany	<	<i>given</i>
krzyczy	krzyczał	krzyczany	>	<i>skriken</i>
myśli	myślał	myślany	>	<i>tänkt</i>
kupuje	kupował	kupowany	>	<i>köpt</i>

Om preteritum slutar på **-ił, -ył** och presens på **-i, -y** bildas preteritum particip på **+ony**. Konsonanten för **+ony** är den samma som i 3p.pl. presens/fullbordat futurum.

suszą	suszył	suszony	>	<i>torkad</i>
kupią	kupił	kupiony	<	<i>köpt</i>

Om preteritum slutar på obstruent följd av **-ł** bildas preteritum particip på **+ony**. Konsonanten för **+ony** är den samma som i 3p.sg. presens/fullbordat futurum.

niesie	niósł	niesiony	>	<i>buren</i>
---------------	--------------	-----------------	---	--------------

Ändelsen **-ty** används:

Om preteritum slutar på **-nął, -ał** så slutar preteritum particip på **-nięty, -ęty**.

zasunie	zasunął	zasunięty	<	<i>fördragen</i>
tnie	ciął	cięty	>	<i>skuren, huggen</i>

• Om preteritum particip och verbalsubstantivet har ändelsebetoning är vokalen alltid **-ê-**. Betoningen ligger på samma stavelse som i presens. dock: **rôjen, rojêna**

I preteritum particip inträffar följande konsonantväxlingar:

p → **plj** **kúpi** **kúpljen** *köpt*

b → **blj** postavljen zaskrbljen men neuporaben

w → **vlj**

f → **flj**

m → **mlj**

n	→	nj	spremení	spremenjên	<i>förändrad</i>
			ranjen		
r	→	rj	govorí	govorjên	<i>talad</i>
			zanemarjen	men odgovoren	
l	→	lj	séli	séljen	<i>flyttad</i>
			lomljen, streljen, olupljen		
sl	→	šlj	míslí	míšljen	<i>tänkt</i>
s	→	š	prósi	próšen	<i>bedd</i>
z	→	ž	ogrožen		
t	→	č			
st	→	šč	pustí	puščên	<i>lämnad</i>
d	→	j	rodí	rôjen	<i>född</i>
zd	→				

Vissa verb får dock ingen konsonantväxling i preteritum particip och verbalsubstantivet.

skrbí *oroa*, **skrbênje**; **sledí** *följa*, **sledên**, **sledênje**; **vádi** *träna*, öva **vádenje** (men adj. **vájen** *van*)

Om l-formen slutar på **-il** eller **-ul** och presens på **-ije** eller **-uje** bildas preteritum particip på **-t**.

> **bíje** *slår* **bít** *slog* **bít** *slagen*

Om l-formen slutar på **-rl** bildas preteritum particip på **-t**.

> **odprł** *öppnade* **odprłt** *öppen*

Vissa particip har annan betoning än presensformerna.

rodí *föder* **rôjen, rojêna** *född*

Preteritum particip används för att förkorta en relativ bisats om handlingen i bisatsen föregår handlingen i huvudsatsen. Preteritum particip syftar på det ord som vore verbets objekt i en fullständig sats med ett transitivt verb.

exempel

Verbalsubstantiv

Bildas genom att till grundformen av preteritum particip lägga den substantivbildande ändelsen **-je**. Betoningen är den samma som för participet.

kupován	kupovánje	>	<i>köpande</i>
pít	pítje	>	<i>drickande</i>

Endast ett fåtal verbalsubstantiv har betoningen längre mot slutet.

dovóljen <i>tillåten</i>	dovoljênje <i>tillstånd</i>
---------------------------------	------------------------------------

izginotje

Verbalsubstantiv används ofta i stället för infinitiv som subjekt och objekt. Det måste användas då kausböjning erfordras, dvs. som attribut, predikatsfyllnad, adverbial, efter preposition och som objekt i annat kasus än akkusativ.

sposób mówienia *ett sätt att tala* (attribut)

Ma potrzebę mówienia o tym z kimś. *Han har behov av att tala om detta med någon.* (attribut)

Można się zobowiązać do kupienia czegoś więcej. *Man kan förbinda sig att köpa något mera.* (prepositionsobjekt)

Usta są od mówienia prawdy albo nieprawdy. *Munnen är till för att tala sanning eller osanning.* (efter preposition)

Zarabia na życie mówieniem źle o każdej nowej książce. *Han förtjänar sitt uppehälle genom att tala illa om varje ny bok.* (adverbial)

Preteritum gerundium

Bildas av fullbordade verb genom att byta l-formens **-ł** mot **-wszy**.

powiedział **powiedziałwszy** *efter att ha sagt*

Om l-formen slutar på konsonant följd av **-ł** läggs **-szy** ? till l-formen.

upieklł **upiekłszy** *efter att har bakat*

Preteritum gerundium används i högre stil för att förkorta en bisats som har samma subjekt som huvudsatsen.

Włożywszy czarną perukę wyszła w nocy incognito. *Efter att ha tagit på sig en svart peruk gick hon ut om natten incognito.* = **Kiedy włożyła czarną perukę, wyszła w nocy incognito.** = **Włożyła czarną perukę. Potem wyszła w nocy incognito.**

Verbets diateser

Reflexivum

Polskans reflexiva form används på en rad sinsemellan ganska skilda sätt.

- reflexivitet

Myję się. *Jag tvättar mig.* **Myjesz się.** *Du tvättar dig.* **Myje się.**
Han/Hon tvättar sig.

- ömsesidighet (reciprocitet)

Widzieli się tydzień temu. *De sågs för en vecka sedan.*

- passivum

Zręby dorosłej seksualności budują się w przedszkolu. *Stommen till den vuxna sexualiteten byggs upp i förskolan.*

- intransitivitet

Ja gotuje wodę. *Jag kokar vatten.* **Woda się gotuje.** *Vattnet kokar.*
Zaczynam pracę o szóstej. *Jag börjar arbetet klockan sex.* **Praca się zaczyna o szóstej.** *Arbetet börjar klockan sex.*

- obestämt subjekt liknande svenskans *man* (ibland bättre *vi*). Sådant predikat kan även följas av direkt objekt.

O spotkaniu chciało się jak najprędzej zapomnieć. *Mötet ville man glömma så fort som möjligt.* **Chodziło się do szkoły podstawowej.**
Man/Vi gick i grundskolan.

- ingen funktion alls, s.k. reflexivum tantum.

Boję się. *Jag är rädd.* **Śmieją się.** *De skrattar.*

Passivum

Tudi bučkanja se ni sličalo. Alltså inte passivum utan subjektlös sats med objekt i genitiv.

Bildas med de pågående hjälp verbet **być vara** och preteritum particip av pågående verb.

Cały teren był strzeżony przez policjantów. *Hela området*

bevakades av poliser.

Bildas med det fullbordade hjälpverbet **zostać bli** och preteritum particip av fullbordat verb.

Turysta został okradziony przez kieszonkowca. *Turisten blev bestulen av en ficktjuv.*

Kombinationen av verbet **być vara** och preteritum particip av fullbordat verb förekommer också, men betecknar det kvarstående resultatet av en tidigare handling.

Mężczyzna był ubrany elegancko. *Mannen var elegant klädd.*

Om hjälpverbet står i infinitiv skall preteritum particip stå i instrumentalis.

Ratować i zostać uratowanym. *Att rädda och att bli räddad.* **Żeby być słyszany, trzeba umieć mówić.** *För att bli hörd måste man kunna konsten att tala.*

Agenten uttrycks med prepositionen **przez** + ackusativ.

Takie idiotyczne pomysły nie są akceptowane przez nikogo.
Sådana idiotiska idéer accepteras inte av någon.

Modalitet

A bom skuhal kavo? = Kommer jag att laga kaffe? dvs. objektivt futural innebörd. I denna typ av modal fråga använder slovenskan fullbordat verb i presens, möjligt är att tillägga den modala partikeln **naj** *skall/borde*.

Hövligt tilltal

Hövligt tilltal uttrycks med andra person plural av verb och maskulinum plural av adjektiv, pronomen och particip oavsett antalet personer som tilltalas och personens eller personernas kön.

Ste láčni, gospá? *Är ni hungrig, frun?*

Verbets negerade former

Tre verb har i presens särskilda negerade former där negationen sammanskrivs med verbet: **nísəm, nísi...** *är inte*, **nímam, mímaš...** *har inte*, **nóčem, nóčeš...** *vill inte*.

I synnerhet skall det observeras att den negerade motsvarigheten till 3p sg **jê** *är* heter **ní** *är inte*

I sammansatta verbformer placeras negationen före hjälp verbet.

Nísəm ga vídeł. *Jag såg honom inte.*

Ne bó prišlá. *Hon kommer inte att komma.*

Nê bi téga stórił. *Jag skulle inte göra det.*

Regelbunden A-böjning

<i>presens</i> déla	<i>l-particip</i> délał, délala	> <i>göra</i>
<i>imperativ</i> délaj, délaje	<i>infinitiv</i> délati, délat	
<i>presens particip</i> delajóč	<i>preteritum particip</i> délan	
	<i>verbalsubstantiv</i> délanje	
<i>presens gerundium</i> deláje	<i>preteritum gerundium</i> (izdélavši)	

Verbet *bíti vara*

Detta verb har särskilda futurumformer och särskilda negerade former i presens där negationen sammanskrivs med verbet. Observera i synnerhet den negerade formen i 3p sg.

<i>presens</i>	<i>futurum</i>	<i>preteritum</i>		
sóm - nísəm	bóm	bíł səm	bilá səm	
sí - nísí	bóš	bíł sí	bilá sí	
jê - ní	bó	bíł je	bilá je	bilô je
smô - nísmo	bómo	bilí smo	bilê smo	
stê - nístē	bóste	bilí ste	bilê ste	
sô - níso	bódo ~ bójo	bilí so	bilê so	bilá so
svá - nísva	bôva	bilá sva	bilí sva	
stá - nístá	bósta	bilá sta	bilí sta	
stá - nístá	bósta	bilá sta	bilí sta	bilí sta
<i>imperativ</i>		<i>infinitiv</i>		
bodi		bíti, bít		

Det ursprungliga presensparticipet **bodóči** fungerar som adjektiv med betydelsen *kommande, framtida*.

Det ursprungliga verbatsubstantivet **bítje** fungerar som substantiv med betydelsen *varelse, tillvaro, existens*.

umre

tresti

vrže, vrgəł, vreči

vre

zmesti, zmeden

ujeti, ujame fānga

prede, presti

prijeti, prime

požrli

vêdəł, vêsti

védeł, védeti

seči, seže

zebe
peti, pnem
sprem se ??slåss

Andra typer av predikat

Det adverbiala ordet **lahkó möjligt** uppför sig nästan som ett hjälpverb.
Negerat **ne more**

Predikaten **widać** *det syns, man ser*, **słychać** *det hörs, man hör*, **czuć** *det luktar, det känns, man känner*, **stać** *har råd* fungerar som presensformer. Svenskans subjekt vid dessa verb motsvaras av polskt direkt objekt i akkusativ. I nekad sats står förstås objektet i genitiv.

Pukanie słychać bardzo wyraźnie. *Knackningen hörs mycket tydligt.*

Słychać cię i widać. *Du både hörs och syns.*

Nie widać drogi. *Vägen syns inte.*

Teraz widać ją dobrze. *Nu syns den bra.*

Nie stać nas na to. *Vi har inte råd med det.*

Już czuć zapach winny. *Man kan redan känna lukten av skuld.*

Verbet **czuć** *känna* finns dock även som helt vanligt transitivt verb.

Bajte še ni bilo videti.

Preteritum bildas med hjälp av formen **było**.

W korytarzu słychać było głos Ady. *I korridoren hördes Adas röst.*

Czuć było od niego czosnek. *Han luktade vitlök.*

Futurum bildas med hjälp av formen **będzie**.

Nie będzie go widać na odległość. *Han kommer inte att synas på avstånd.*

Czy rodzinę stać będzie na podróż? *Kommer familjen att ha råd med resan?*

Konjunktiv bildas med hjälp av formen **byłoby**.

Nie byłoby mnie stać na to. *Jag skulle inte ha råd med det.*

Bildning av rörelseverb med prefix

Flyttas till ordbildningen eller flytta ordbildningen till ordklasserna...

do-

ända till, fram till

tillägg

na-

på, fast

Med det reflexiva pronomenet **się** uttrycks *tills man fått nog*

nad-

över, ovanför

ob-

runt omkring

od-

från, bort

tillbaks, som svar

po- ej rörelse

9. Ne plačam, ker tat mi je **pokradel/ukradel** mojo denarnico.

po- bildar s.k. distributiva verb, med flera objekt av samma typ, det ena efter det andra, därför måste objektet i princip stå i plural efter detta verb

pod-

in under

upp

fram till, nära intill

pre-
igenom

över, tvärs över

vidare

prepóšlje < prepošílja *vidarebefordrar*

pri-

hit, fram, till (målet)

prinêse < prináša *tar med, har med, hämtar*
príde, príti < prihája *kommar*

raz-

isär, åt olika håll, sönder. Det reflexiva pronomenet används vid intransitiva verb

isär, åt olika håll, sönder. Vid intransitiva verb används det reflexiva pronomenet.

u-

fullständigt

ubíje, ubíti < ubíja *slår ihjäl, dödar*
undan, bort

uíde, uíti < uhája *gå upp*

v-

in i

z-

Detta prefix skrivs ortografiskt **s-** före tonlös konsonant.

ner

zleze *krypa upp, ner etc ???*

ut

upp

tillsammans, ihop. Vid intransitiva verb används det reflexiva pronomenet.

Allmänt fullbordat, i synnerhet vid lånord.

sprínta < **prínta** *printar*

za-

bakom

Andra avledningarna med prefix

na- się fullbordat *göra ngt tills man fått nog*

napić się *dricka sig otörstig*

napracować się *arbeta sig trött, slita*

po- fullbordat *liten stund*

porozmawiać *prata en stund*

Kongruens

Subjekt - predikat

Om subjektet består av flera ord i nominativ står predikatet i

- i femininum om samtliga ord är feminina
- i maskulinum om något av orden är av annat genus.

Om huvudordet i subjektet står i genitiv står predikatet i neutrum singular.

I utpekande och förklarande satser av typen **to je ... det är** står pronomenet alltid i neutrum singular medan verbet rättar sig efter det följande ordet.

To je máčka. *Det är en katt.* **To sëm jáz.** *Det är jag.* **To so môji otrôci.** *Det är mina barn.*

Kdó *vem, någon*, **nekdó** *någon*, **nihčê** *ingen* kräver maskulinum singular.

Káj *vad, något*, **nékaj** *något*, **nič** *inget* kräver neutrum singular.

I satser med predikatsfyllnad där antingen subjektet eller predikatsfyllnaden står i plural rättar sig predikatet alltid efter det ord som står i plural.

Prepositioner

blízu + G *nära*

čəz / čêz + A *genom, över*

Via:

Över ett hinder:

Genom ett håll:

I klockslag:

desét čəz pét *tio över fem*

do + G *till*

I klockslag:

pétnajst do dvéh *kvart i två*

h är en fonetisk och ortografisk variant av **k** framför ord som börjar på **k-** eller **g-**.

k + D *till, mot*

kônəc + G *i slutet av*

méd + I *mellan; under (tid)*

mímo + G

na + L *på*

Befintlighet ovanpå en yta:

na parkirišču *på parkeringen*

na + A *till, upp på*

Förflyttning till en yta:

na parkirišče *till parkeringen*

Ungefärligt antal:

na tísoče kápljic *tusentals små droppar*

nad + I (position),

nad + A (förflyttning) *ovanför, över*

naspróti + ? *mittemot*

o + L *om (about)*

ob + Lok *vid, längs*

Absolut närhet:

ob ôknu *vid fönstret*

Utsträckt närhet:

ob obáli *vid / längs kusten, ob césti* *vid / längs vägen, ob réki* *vid / längs floden*

Hel och halv timme:

ob ênih *klckan ett, ob pol tréh* *klockan halv tre*

Vissa uttryck för tidsperiod:

ob kôncu tédna *under veckoslutet*

od + G *från*

okóli + G *omkring*

ónstran + G *på andra sidan*

po + L *efter, längs, runt i, runt på*

po + A *efter, för att hämta/köpa*

pod + I *under, nedanför (position)*

pod + A *in under, nedanfär (förflyttning)*

póleg + Gen

próti + Dat *mot*

pred + Ins *framför (position)*

pred + Ack (förflyttning) *före, för ... sedan*

pri + Lok *vid*

rázen + Gen

s är en fonetisk och ortografisk variant av **z** framför ord som börjar med en tonlös konsonant.

vrh + G *ovanpå*

vrh Tríglava *på toppen av Triglav*

v + L *i*

Befintlighet inuti ett utrymme:

v trgovíni *i affären*

Den tid det tar att utföra en viss handling:

v pêtih minútah *på fem minuter*

v + A *in i*

Förflyttning in i ett utrymme:

v trgovíno *in i affären*

Veckodagar:

v srédo *på onsdag*, **v četrtək** *på torsdag*

z + G *från, ur, av*

z + I *med*

za + A *till, för, åt*

za + I

Befintlighet på en plats:

za mízo *vid bordet*

I vissa uttryck:

umrl je za rákom *han dog i cancer*

za + A *bakom, bortom*

Förflyttning till en plats:

zarádi + gen *på grund av*

zópər + Ack *mot*

Prefigerade preositioner

izpod, iznad, izpred, izza, izmed + G från en plats under, ovanför, framför, bakom, mellan

Position kontra förflyttning

Även adverb

kám vart	kjé var	od kód varifrån
sóm hit	túkaj här	
tjá dit	tám där	
domòv hem	domá hemma	

Vid ord som betecknar yta används **na** + A till, **na** + L på, **z/s** + G från, ur.
na trto, na trti, s trte till, på, från gräsmattan

Vid ord som betecknar utrymme används **v** + A till, in i, **v** + L i, **iz** + G från, ur.

v Máriaibor, v Máriaiboru, iz Máriaibora till, i, från Maribor

Vid ord som betecknar person används **k** + D till, **pri** + L hos, **od** + G från.
k mami, pri mami, od mame till, hos, från mamma

För att beteckna närhet till visst objekt används **do** + G till, **przy** + L vid, **od** + G från.

do granicy, przy granicy, od granicy till, vid, från gränsen

För att beteckna närhet till byggnad eller ort eller position under ett objekt används **pod** + A till, **pod** + I i närheten av, vid, **spod** + G från.

pod Warszawę, pod Warszawą, spod Warszawy till en plats, på en plats, från en plats utanför Warszawa, **pod dywan, pod dywanem, spod dywanu** in under, under, från en plats under mattan

För att beteckna närhet till vatten eller position ovanför ett objekt används

nad + A *upp över nad* + I *ovanför, över znad* + G *från*.

nad morze, nad morzem, znad morza *till havet, vid havet, från havet,*
nad stół, nad stołem, znad stołu *upp över, ovanför, från en plats*
ovanför bordet

För att beteckna position framför ett objekt används **przed** + A *framför*
przed + I *framför sprzed* + G *från*.

przed sklep, przed sklepem, sprzed sklepu *till en plats, på en plats,*
från en plats framför affären

För att beteckna position bakom, bortom eller utanför ett objekt används
(po)za + A *bakom, bortom, utanför (po)za* + I *bakom, bortom, utanför*
spoza + G *från en plats bakom, bortom, utanför. Za* används för plats nära
objektet, **poza** för mera avlägsen plats.

(po)za miasto, (po)za miastem, spoza miasta *till en plats, på en plats,*
från en plats utanför staden, za szafę, za szafą, spoza szafy *in bakom,*
bakom, från en plats bakom skåpet

För att beteckna position mellan eller bland objekt används **między** + A *in*
bland między + I *bland, mellan spomiędzy* + G *från*.

między drzewa, między drzewami, spomiędzy drzew *till en plats, på*
en plats, från en plats bland träden

Vid rörelseverb är det viktigt att komma ihåg att använda en
prepositionsfras som betecknar förflyttning, t.ex.

Sêstra se je skrîla v kopálnico. *Systemen gömde sig i badrummet.*

Vid placeringsverb, t.ex. ?? > **položí** *lägger*, ?? > **postávi** *ställer* användes
normalt preposition med kasus som betecknar förflyttning eftersom det är
fråga om rörelse.

Položi to na mízo. *Lägg det på bordet. Usédi se med náju.* *Sätt dig*
mellan oss.

Rörelse inom en begränsad yta (rörelse inom ramen för befintlighet på en
viss plats) uttrycks med prepositionen **po** + L (*omkring*) *på, i*.

Ptaki latają po niebie. *Fåglarna flyger över himmelen. Przez całą*
godzinę błądziłam po ulicach. *I en hel timme irrade jag omkring på*
gatorna. Sprehájali smo se po méstu. *Vi promenerade runt i staden.*

men

Bílí smo v méstu. Vi var i staden.

Yta kontra utrymme

do + G betecknar rörelse in i ett slutet rum och **w** + L betecknar befintlighet i ett slutet rum.

do, w banku till, på banken, do sklepu, w sklepie till, i affären, do, w restauracji till, på restaurang, do urzędu, w urzędzie till, på kontoret

De förekommer dock även vid ord som betecknar väl avgränsade mera öppna utrymmen.

do, w parku till, i parken, do, w rynku till, på torget

na + A betecknar rörelse mot en yta och **na** + L betecknar befintlighet på en yta.

na boisko, na boisku till, på idrottsplatsen, na lotnisko, na lotnisku till, på flygplatsen,

Na förekommer även vid många ord som snarare betecknar verksamhet än byggnad.

na dworzec, na dworcu till, på stationen, na koncert, na koncercie till, på en konsert, na ministerstwo, na ministerstwie till, på ministeriet, departementet, na pocztę, na poczcie till, på posten, na stadion, na stadionie till, på stadion, na uniwersytet, na uniwersytecie till, på universitetet, na wystawę, na wystawie till, på en utställning, na zebranie, na zebraniu till, på mötet

Vidare förekommer **na** även vid ord som betecknar nivåer.

na parter, na parterze till, på bottenvåningen, na piętro, na piętrze på övervåningen, na trzecie piętro, na trzecim piętrze till, på tredje våningen

I många fall kan båda typerna av prepositioner förekomma beroende på hur man ser på situationen, som en öppen yta eller som ett rum.

Denár imam v bánki. Pngarna har jag på banken. Dánæs sëm bíl na bánki. I dag har jag vari på banken.

na vrútu, v vrútu, na grád, v grád

Ord för länder behandlas normalt som rum om de inte slutar på **-ska**.

v Slovénijo, v Slovéniji till, i Slovenien

Ord för länder som slutar på **-ska** behandlas däremot normalt som yta, och

som rumsadverbial används i stället ett substantiverat adjektiv på **-sko**.

na Švédsko, na Švédkem till, i Sverige

Vissa länder som saknar form på **-ska** har ändå en form på **-sko**. Vid sådana länder kan i synnerhet befintlighet av typen **na -skem** dyka upp emellanåt.

na Slovénkem i Slovenien

Riktning från uttrycks dock genomgående helst med den feminina formen och prepositionen **iz från, ur**.

iz Slovénije från Slovenien, iz Švédske från Sverige

Regioner betraktas många gånger som ytor.

na Kósovo, na Kósovu, s Kósova till, i, från Kosovo,

Likaså används prepositionen **na** vid en rad namn på stadsdelar. ??

Ord för orter behandlas normalt som rum.

v Ljubljáno, v Ljubljáni, iz Ljubljáne till, i, från Ljubljana

Ett mindre antal orter behandlas dock som yta.

na Ptúj, na Ptúju, s Ptúja till, i, från Ptuj, na Réko, na Réki, z Réke till, i, från Rijeka, na Dúnaj, na Dúnaju, z Dúnaja till, i, från Wien, na Jeseníkah, na Vrhniki

Öar och halvöar betraktas som ytor.

na Aljaski

Även sjöar betraktas som ytor om man inte vill uttrycka befintlighet i vattnet.

na Bléd, na Blédu, z Bléda till, vid, från Bled,

Vissa mycket speciella bruk förekommer, t.ex.

za Béžigrad, za Béžigradom till, i Bežigrad (stadsdel i Ljubljana)

Sammansatta prepositionsuttryck

Det är svårt att bestämt avgöra vad som är en fras och vad som är en komplex preposition. T.ex. följande uttryck är dock så frekventa att de ofta betraktas som prepositioner.

przy pomocy + G med hjälp av

Rektion

Vid verb

brać udział w + Lok *delta i något*

czekać na + Ack *vänta på någon*

grać na + Lok *spela* (ett instrument)

grać w + Ack *spela* (ett spel, en sport)

myśleć o + Lok *tänka på någon*

odpowiedzieć na + Ack *svara på något*

polegać na + Lok *lita på någon*

upomnieć się o + Ack *enträget begära, fordra*

wierzyć + Dat *tro (på) någon* (personens uppriktighet)

Wierzę ci. *Jag tror dig.*

wierzyć w + Ack *tro på något* (dess existens)

Wierzysz w Boga? *Tror du på Gud?*

zależć od + Gen *bero på*

• akkusativ + genitiv

obtožili so ga *kontrarevolucionarnosti*

• akkusativ + akkusativ

Profesor učí žêno angléšćino. *Professorn lär sin fru engelska.*

• akkusativ + **na** + akkusativ

obsodili so jo na *zaporno kazen*

Några verb följs av adverb, inte som på svenska direkt objekt.

Jánež govórí slovénsko. *Janez talar slovenska.*

Ett verb som kan styra både adverb och direkt objekt

Učím se angléško / angléšćino. *Jag pluggar engelska.*

Vid adjektiv

zadowolony z + Gen

rozczarowany + Ins

bliski + Dat

Vid substantiv

prezent dla + Gen *present till någon*

list do + Gen (ur avsändarens synvinkel) *brev till någon*

list dla + Gen (ur brevbärarens synvinkel) *brev till någon*

(mieć) pretensje do + Gen *förebråelse mot någon*

En viss form av rektion är det även frågan om när valet av preposition styrs av det efterföljande substantivet på ett oförutsägbart sätt.

Živím v Šiški. *Jag bor i Šiška.*

Živím za Běžigradom. *Jag bor i Bežigrad.*

Tidsadverbial

Tidpunkt

Tidsadverbial som anger tidpunkt uttrycks oftast med hjälp av en nominalfras i ackusativ eller genitiv eller med en prepositionsfras.

Tá dán __. *Den dagen inträffade ett under.*

Ögonblick

Mycket korta tidsavsnitt uttrycks med **v + L**.

v tém trenútku *i det ögonblicket*, **v zádnejm trenútku** *i sista ögonblicket*

Klockslag

Hel timme uttrycks med prepositionen **ob** och grundtal i lokativ. Siffran *ett* skall då stå i plural.

ob ênih *klockan ett*, **ob dvéh** *klockan två*, **ob tréh** *klockan tre*, **ob štírih** *klockan fyra*, **ob pêtih** *klockan fem*, **ob šêstih** *klockan sex*

Om ordet **úra** *timme* läggs till används i stället ordningstalen i lokativ singular, med undantag av talet *ett* som fortfarande uttryck med grundtal, men i singular.

ob êni úri *klockan ett*, **ob drúgi úri** *klockan två*, **ob trétji úri** *klockan tre*, **ob četrti úri** *klockan fyra*, **ob pêti úri** *klockan fem*

Halv timme uttrycks med prepositionen **ob** följt av ordet **pól** *halv* och timmen som grundtal i genitiv plural.

ob pôl pêtih *klockan halv fem*

Övriga klockslag används utan särskild preposition.

Prídemo desét čáz pét. *Vi kommer tio över fem.* **Prídemo desét do pêtih.** *Han kommer tio i fem.*

Del av dag

Del av dag uttrycks på en rad lexikaliserade sätt. Då bestämmningar ingår i nominalfrasen är konstruktionen ofta annorlunda än när huvudordet används självständigt.

o świcie i gryningen

zjútraj på morgonen, **zgódaj zjútraj** tidigt på morgonen

dopòldne på förmiddagen

opóldne klockan tolv på dagen

popòldne på eftermiddagen, **tísto popòldne** den eftermiddagen

zvečer på kvällen, **nocój** i kväll

po nôči på natten, **danášnjo nóč** i natt, **tísto nóč** den natten

Dag

Dag uttrycks på den rad lexikaliserade sätt.

po dnévi på dagen, *dagtid*

Med substantiviska bestämmningar används i singular **w dniu** men i plural **w dni ≥ dne**.

w dniu urodzin på födelsedagen, **w dniu otwarcia wystawy** på dagen för utställningens öppnande, **w dni trwania Targów Poznańskich** under dagar då mässan i Poznań pågår

Med adjektiviska bestämmningar används som regel genitiv men ofta även **w + L**.

tego dnia ~ w tym dniu den dagen, **prvi dán** första dagen, **pewnego dnia** en viss ~ vacker dag

Veckodag uttrycks med prepositionen **v + A**.

v ponedéljək på måndag, *i måndags*, **v tôrək** på tisdag, *i tisdags*, **v srédo** på onsdag, *i onsdags*, **v četrtək** på torsdag, *i torsdags*, **v pétək** på fredag, *i fredags*, **v sobóto** på lördag, *i lördags*, **v nedéljo** på söndag, *i söndags*

prihódnjo ~ naslédnjo nedéljo nästa söndag, **prèjšnjo ~ minúlo sobóto** förra lördagen, *i lördags*

Katérega smo dánəs? Pétega júnija.

Datum som tidsadverbial anges med ordningstal i maskulinum genitiv singular. Eventuell angivelse av månad och år står som genitivattribut till ordningstalet.

Rôjen sëm trétjega marca. *Jag är född den tredje mars.*

Datumangivelsen kan fakultativt föregås av **dné**.

Dné prvéga mája

Om datum anges endast med siffror står likaså båda leden i genitiv.

Urodzi ¼ em się trzeciego piątego. *Jag är född den tredje i femte.*

Helgdag uttrycks med **w** eller **na** med ackusativ. Det är dock en semantisk skillnad.

w ~ na Boże Narodzenie på, i, till jul, **w ~ na Sylwestra** på, till nyårsafton, **w ~ na Wielkanoc** på, i, till påsk

Vecka

Vecka uttrycks med ackusativ.

tá tédøn den här veckan, **prihódnji ~ naslédnji tédøn** nästa vecka

Månad

Månad uttrycks med ren genitiv eller med prepositionen **v + L**.

w lutym i febrauri, **w marcu** i mars, **w tym miesiącu** den här månaden, **w przysz ¼ ym ~ następnym miesiącu** nästa månad

Årstid

Årstid uttrycks antingen med preposition (**w + L**, **na + A**, **na + L**) eller med ren instrumentalis.

zimą ~ w zimie på vintern, **wiosną ~ na wiosnę** på våren, **latem ~ w lecie** på sommaren, **v jeséni???** på hösten

Då bestämmingar finns används ren genitiv.

pewnego przepięknego lata en viss fantastiskt vacker sommar

År

År anges med adverb, ren ackusativ, ren genitiv eller prepositionen **v + L**.

létos i år, **v tém létu** under det här året, **láni** i fjol, **minúlo léto ~ minúlega léta** förra året, **v minúlem létu** under förra året, **drúgo léto**

nästa år, téga léta det året, v minúlih létih under tidigare år

Ártal som sjálfstændigt tidsadverbial uttrycks med ordet **léto** *ár* i genitiv följt av ártalet som grundtal. I högre stil anges ártalet med ordningstal i genitiv och ordet **léta** kan då utelämnas.

Zgradili so ávtocésto léta tísoč devétsto ósəminšéstdeset ~ (léta) tísoč devétsto ósəminšéstdesetega. Man byggde motorvägen (ár) 1968.

I stället för **tísoč ósəmsto, tísoč devétsto** kan även **ósəmnajststo, devétnajststo** användas.

léta tísoč devétsto pétinšéstdeset ~ léta devétnajststo pétinšéstdeset (ár) nittonhundra sextiofem

Ártal som bestämning till datum, månad, årstid eller dyl. står med ordningstal i genitiv singular maskulinum eller i vardagligt språk med grundtal i nominativ. Ordet **roku** kan fakultativt föregå eller följa efter ártal som står i genitiv men bara föregå ártal som står i nominativ. Dessutom kan år som bestämning till datum någon gång uttryckas med hjälp av den vanliga adverbialfrasen med prepositionen **w + L.**

Urodziłem się trzeciego marca (roku) tysiąc dziewięćset dwudziestego piątego ~ trzeciego marca tysiąc dziewięćset dwudziestego piątego (roku) ∞ trzeciego marca (roku) tysiąc dziewięćset dwadzieścia pięć ≥ trzeciego marca w tysiąc dziewięćset dwudziestym piątym (roku). Jag är född den tredje mars 1925.

En följd av år anges med **w latach** *under åren* följt av det första och sista året i raden. Dessa ártal utläses antingen som grundtal i nominativ utan något som helst inskott mellan de båda ártalen eller med tillägg av prepositionerna **od + G** *från* och **do + G** *till* vilka då båda följs av ordningstal i genitiv singular maskulinum. Eventuellt kan det första ártalet stå som grundtal i nominativ och det andra föregås av **do till.**

w latach 1945 – 1949 (tysiąc dziewięćset czterdzieści pięć tysiąc dziewięćset czterdzieści dziewięć ~ od tysiąc dziewięćset czterdziestego piątego do tysiąc dziewięćset czterdziestego dziewiątego ~ tysiąc dziewięćset czterdzieści pięć do tysiąc dziewięćset czterdziestego dziewiątego) under åren 1945 - 1949

Ártionde, åhundrade, årtusende

Ártionde, århundrade och årtusende uttrycks med prepositionen **w + L.**
w następnym dziesięcioleciu *nästa årtionde,*

Övriga uttryck

Vid företeelser som inte är tidsbeteckningar används huvudsakligen följande prepositioner.

podczas + G *under*

Prąd wysiad \sphericalangle **podczas burzy.** *Strömmen gick under åskvädret.*

med + L *under*

Posłúšał je glásbo med délom. *Han lyssnade på musik under arbetet.*

Pogovárjali so se med večérjo. *De pratade under kvällsmaten.*

w czasie +G *under*

Zginę \sphericalangle **a w czasie wojny.** *Hon dog under kriget.*

za + G *under (...s tid)* (används framför allt med personnamn)

Dessutom förekommer vissa fraseologiserade uttryck.

tym razem *den (här) gången*, **innym razem** *en annan gång*

Upprepning

Upprepning vid veckodagar uttrycks med **ob** + Lpl.

ob četrkih *på torsdagar(na)*

Wieczorami by \sphericalangle **o s** \sphericalangle **yhać wycie wilków.** *Om kvällarna hördes vargarnas ylande.*

chwilami *vissa studner*, **czasami** ~ **od czasu do czasu** *ibalnd*,

momentami *vissa ögonblick*

Även andra lexikaliserade uttryck förekommer.

po nocach *om nätterna*

Frekvens

Frekvens uttrycks oftast i ren ackusativ med pronomenet **vsák**.

vsák dán *varje dag*

vsáko sobóto *varje lördag*

Efter **vsák** används ordningstalet **drúgi** – mindre ofta **trétji** – men däremot grundtal av större tal – endast sällan **dvá**.

vsáko drúgo ali trétje léto *vart annat eller tredje år*

vsáke trí dní *var tredje dag*

Eventuellt räkneord kan medföra genitivform.

vsákih desét lét *vert tionde år*

vsákih nékaj dní *med några dagars mellanrum*

I högre stil användas någon gång även ren genitiv.

vsákega dné *varje dag*

Framför de adverbiala räkneorden **pár** ett par, **pòł** *halv* används formen **vsáke**.

vsáke pár dní *med ett par dagars mellanrum*

vsáke pòł úre *varje halvtimme*

Dessutom används samma form i uttrycket

vsáke tóliko (časá) *då och då, med jämna mellanrum*

Antal gånger per tidsenhet uttrycks med prepositionen **na** + A eller, om tidsuttrycket står i singular, med **w** + L.

Spotykališmy się raz na rok ~ w roku. *Vi träffades en gång om året.*

Spotykališmy się raz na dwa tygodnie. *Vi träffades en gång varannan månad.*

Med avseende på tidsenheten **dzień** *dag* används som regel adverbet **dziennie** *dagligen, om dagen*.

raz dziennie ≥ na dzień *en gång om dagen*

Även vid mått av viss mängd per viss enhet används **na** + A *i, per*.

80 kilometrów na godzinę *80 kilometer i timmen*, **100 złoty na godzinę** *100 zł i timmen*

Relativ tidpunkt

Tidsadverbial som anger en tidpunkt som står i relation till den ingående nominalfrasen konstrueras på följande sätt.

do + G *till*

Muszę to zrobić do soboty. *Jag måste göra det till på lördag.*

między + I *mellan*

między drugą a trzecią *mellan klockan två och klockan tre*

na + A *till* (dvs. *senast* vid en viss tidpunkt, *strax före* en viss tidpunkt, så att någon/något är redo vid den angivna tidpunkten)

Przyjdź na piątą. *Kom till klockan fem.* **Buty będą gotowe na sobotę.** *Skorna kommer att vara färdiga till på lördag.* **Umówiliśmy się na szóstą.** *Vi har avtalat möte (till) klockan sex.*

po + L *efter*

Po obiedzie pójdziemy na spacer. *Efter middagen skall vi gå på en promenad.*

przed + I *före*

Przed spacerem wypijemy kawę. *Före promenaden dricker vi kaffe.*

I vissa lexikaliserade uttryck används prepositionen **po** + A *fram till (och med)*.

Tego nie umie po dziś dzień. *Det kan han inte den dag i dag är.*

aż po dzisiejsze czasy *ända fram till nutid*, **aż po nasze czasy** *ända fram till vår tid*

Dessutom påträffas vissa improduktiva lexikaliserade tidsuttryck.

nad ranem *fram emot morgonen*, **pod wieczór** *fram emot kvällen*

Om datumangivelse eller klockslag följer efter sådan preposition är det bara det första ledet, dvs. huvudordet, som styrs av prepositionen. Övriga led, dvs. bestämningar, kvarstår oförändrade.

przed marcem *före mars* men **przed trzecim (dneim) marca** *före den tredje mars*, **przed piątą** *före klockan fem* men **przed wpół do piątej** *före klockan halv fem*, **Przyjdź na piątą.** *Kom till klockan fem.* men **na wpół do piątej** *till klockan halv fem.*

Tidsadverbial som anger en tidpunkt som står i relation till talögonblicket konstrueras på följande sätt.

przed + I *för ... sedan*

przed godziną *för en timme sedan*, **przed tygodniem** *för en vecka sedan*

A + **temu** *för ... sedan*

Dwa dni temu dzwoniła do mnie. *För två dagar sedan ringde hon till mig.*

za + A *om*

Za tydzień wyjeżdżam do Warszawy. *Om en vecka reser jag till Warszawa.*

Tidsadverbial som anger en tidpunkt som står i relation till en genom kontexten underförstådd tidpunkt konstrueras på följande sätt.

do + G *inom*

Zamówienie zostanie zrealizowane do pięciu dni. *Beställningen*

kommer att expedieras inom fem dagar.

po + L *efter*

Wrócili po godzinie. *De kom tillbaks efter en timme.*

Tidslängd

Tidslängd uttrycks med ren ackusativ eller ibland med prepositionen **przez** + A.

Czeka (przez) **godzinę.** *Han väntade (i) en timme.* **Ży** **dziewięćdziesiąt lat.** *Han levde i nittio år.* **Ca** y **czas mówi** o **sobie.** *Han talade hela tiden om sig själv.*

Då handlingen påbörjats i det förflutna och fortfarande pågår/pågick används prepositionen **od** + G *i, sedan.* (Observera att presens används motsvarande svenskt perfekt och preteritum motsvarande svenskt pluskvamperfekt.) Någon gång förekommer i stället nominalfras i ackusativ åtföljd av adverbet **już nu, redan.**

Czeka od dwóch godzin. *Han har väntat i två timmar.* **Pracowa** **tu od pięciu lat.** *Han hade arbetat här i fem år.* **Czeka już dwa lata.** *Han har (redan) väntat i två år.* **Czeka** **już dwa lata.** *Han hade (redan) väntat i två år.*

do + G *till*

Poczekaj do szóstej. *Vänta till klockan sex.*

na + A *i, Ø*

Wyjdę na chwilę. *Jag går ut en stund.* **Pojadę do Grecji na trzy tygodnie.** *Jag reser till Grekland i tre veckor.*

od + G *från*

Od marca do listopada nie by o **śniegu.** *Från mars till november fanns det ingen snö.*

w + A *på, inom*

Zrobię to w dwa dni. *Jag gör det på två dagar.* **Upiek** **to ciasto w godzinę.** *Han bakade den kakan på en timme.*

w ciągu ≥ **w przeciągu** + G *inom, på, under loppet av*

Potrafę to zrobić w ciągu dwóch dni. *Jag klarar av att göra det på två dagar.* **W ciągu dwóch dni oczekuję pańskiego wyjaśnienia.** *Inom loppet av två dagar väntar jag er förklaring.*

Instrumentalis plural av tidsbetecknande substantiv används för att beteckna lång tid.

Miesiącami czekała na odpowiednią okazję. I många månader
väntade hon på ett lämpligt tillfälle. Latami żył w nędznym
pokoiku. I många år bodde han i ett eländigt litet rum. Całymi
dniami pracowaliśmy. Vi arbetade hela dagarna. Czytała
godzinami. Hon läste i många timmar.

Även andra fraseologiserade uttryck förekommer.
we dnie (i) w nocy dag och natt

Negation

Negationen placeras normalt före predikats verbet.

Jáneez ne déla na báunki. *Janez arbetar inte på bank.*

I en polsk negerad sats negeras alla ord som har en negerad form, inte bara verbet.

Nigdy nikogo nigdzie nie widziałem. *Jag såg aldrig någon någonstans.*

Negationen vid verbet **myśleć** *tro* + bisats står i polskan i bisatsen, men i svenskan i huvudsatsen.

Myślę, że on nie przyjdzie. *Jag tror inte att han kommer.*

Vid verbet **bać się** *vara rädd* är negerad bisats i konjunktiv synonym med jakad bisats i indikativ. Svenskan har jakad bisats.

Boję się, żeby nie przyszedł. = Boję się, że przyjdzie. *Jag är rädd att han kommer. Boję się, że nie przyjdzie.* *Jag är rädd att han inte kommer.*

Ordföljd

Obetonade småord har i slovenskan en bestämd placering i satsen.

Småord som pronomen och hjälpverb skall stå så nära början av satsen som det går, men de får i vårt språk inte stå allra först i en mening som är ett påstående.

I påståenden skall obetonade småord i standardspråket stå efter den första betonade satsdelen.

Jánež se učí angléško. *Janez pluggar engelska.*

Učím se angléško. *Jag pluggar engelska.*

I frågor skall de stå först.

Se učíš angléško? *Pluggar du engelska?*

De obetonade småordens inbördes ordningsföljd:

1. Hjälpverb i konjunktiv och preteritum – utom **je**

bi – sém, si, smo, ste, so, sva, sta

2. Reflexiva pronomen

se, si

3. Andra pronomen i dativ

mi, ti, mu, ji, nam, vam, jim, nama, vama, jima

4. Andra pronomen

me, te, ga, jo A, je G, nas, vas, jih, naju, vaju, ju

5. Hjälpverb i futurum – samt **je** i preteritum

je – bom, boš, bo, bomo, boste, bodo/bojo, bova, bosta

Sinsemellan är ordningföljden helt fixerad och inte alltid densamma som i kroatiskan.

1. Hjälpverb i förfluten tid och konjunktiv utom **je**: **sem, si, smo, ste, so, sva, sta**

2. Reflexiva pronomen: **se, si**

3. Andra pronomen i dativ: **mi, ti, mu, ji, nam, vam, jim, nama, vama, jima**

4. Andra pronomen i ackusativ/genitiv: **me, te, ga, jo/je, nas, vas, jih, naju, vaju, ju**

5. Hjälpverb i futurum + **je** i preteritum: **bom, boš, bo..., je**

Hela paketet av småord skall sedan stå så nära satsens början som möjligt.

Dock med undantaget att det i vårt språk inte skall stå först i en mening som är ett påstående.

Denna regel bryter dock slovenerna emot fullständigt notoriskt i vardagligt språk, t.ex. Se vidimo!

Placering först i meningen signaliserar i vårt språk nämligen en ja/nej-fråga.

Dock får man aldrig skjuta in "paketet" mellan ord som hör logiskt samman, vilket man ju kan göra i kroatiskan...

Observera att de negerade hjälpverben inte är obetonade och därmed inte är

hänvisade till någon särskild plats i satsen.

nísəm, nísì, ní, nísmo...

ne bóm, ne bóš, ne bó, ne bómo...

nê bi

Även de jakande formerna (men inte de nekade) i presens och futurum av verbet **bíti** *vara* använt som kopula står gärna efter första satsdelen.

Jánež je zdravník. *Janez är läkare.*

Zdravník je. *Han är läkare.*

Ní zdravník. *Han är inte läkare.*

sv. **också** placeras efter det ord det syftar på, medan slovenskans **tudi** snarast placeras före det ord det syftar på. En neutral placeirng i satsen är före verbet. I satser med bar subj och predikat kan tudi ofta stå sist.

Kdaj ste šli zadnjič na zabavo? Ne vem.

men ett påhittat svar: V petek sem zadnjič šla na zabavo./ Na zabavo sem zadnjič šla v petek.

Ordföljden i slaviska språk utgår från det s.k. aktualitetsperspektivet.

Det innebär att all info (alla ord) som finns i frågan skall komma före de nya upplysningar som ges i svaret. Kan du försöka stuva om?

Även i t.ex. en berättelse skall ny information komma sist i varje mening.

Satstyper

Frågesatser

Ofullständiga frågor

En fråga som bygger samma verb som föregående sats kan helt sakna huvudverb. Det föregående verbet är då underförstått. Frågan byggs i stället främst upp med hjälp av eventuellt hjälpverb och pronomen i kortform. I sådana frågor blir det sista hjälp verbet eller pronomenet som regel betonat.

Si se že najávit? Te jáz? *Har du redan anmält dig? Skall jag göra det?*

Kakó bi gá? Kjé si si jó? Rés mu jih bós?

Ja/nej-frågor

Frågesatser markeras ofta med hjälp av den inledande frågepartikeln **áli** *mánne*, i vardagligt språk förkortad till **a**.

mar starkare tryck, viss misstro (verkligen) ?

kaj viss förvåning ?? (

Kaj se védno takó zgódaj prebújaš? *Vaknar du alltid så här tidigt?*

Satsfogning

Samordnande konjunktioner

I och förenar, **a** och, **men** kontrasterar.

Palenie a zdrowie. Rökning och hälsa.

między Warszawą a Sztokholmem i Uppsalą mellan Warszawa å ena sidan och Stockholm och Uppsala å andra sidan

I nekad sats kan **i** och ersättas med det starkare **ani** och **inte heller**.

Nie znam go, ani go nie chcę poznać. Jag känner honom inte och jag vill inte lära känna honom heller.

A kan även användas efter nekad sats motsvarande svenskt **utan**.

Nie być, a mieć. Inte vara, utan ha.

Albo eller används i påståenden, **czy** eller används i frågor.

Wolisz kawę czy herbatę? Föredrar du kaffe eller te?

Dubbla konjunktioner

i ... i både ... och

albo ... albo antingen ... eller

ani ... ani varken ... eller

Underordnande konjunktioner

bo för

choć trots att

dlatego **że** därför att

mimo **że** trots att

ponieważ eftersom

więc så

że att

En frågebisats som utgör objekt inleds med **czy** om, huruvida.

Adam pyta, czy będziesz jutro w pracy. *Adam frågar om du kommer att vara på arbetet i morgon.*

En villkorsbisats inleds med **jeśli, jeżeli** eller **gdyby om**.

Adam się ucieszy, jeśli będziesz jutro w pracy. *Adam blir glad om du är på arbetet i morgon.*

Temporal bisatser

ko *när*

potem ko *efter att*

Final bisatser

I många fall då en imperativsats görs om till en final bisats inleds bisatsen med konjunktionen **naj** som följs av presens, någon gång futurum.

Carinik opozorí pótnike, naj priprávijo pótné líste.

Tulltjänstemannen uppmärksammar resenärerna på att de skall göra sina pass redo.

Viljeverb som **chcieć** *vilja* men även verb med angränsande betydelse, t.ex. **prosić** *be*, **mówić** *säga*, **proponować** *föreslå* följs av final bisats. Sådan bisats skulle som självständig sats som regel innehålla imperativ.

Chcę, żebyś przyszedł. ← Przyjdź! *Jag vill att du skall komma. ← Kom!*

Huvudsats med negerad form av **myśleć** *tro* (*think*), **wierzyć** *tro* (*believe*), **uważać** *anse*, **sądzić** *tro*, *anta* följs av konjunktionen **żeby att**.

Tempus i bisatser

Ledigt talspråk

I ett ledigt men fortfarande relativt vårdat talspråk kan man iaktta vissa förenklingar.

[ə] i stället för [ê] i en rad småord som ganska sällan uttalas med betoning.

kêr [kər] *för, eftersom*, **čêz** [čəz] *genom*

samt

sevêda [səvəda] *naturligtvis*

Detta kan jämföras med det varierade uttalet av vissa betonade [ə] där det finns en modern tendens att i stället uttala [ê].

təmə ~ **tóma** ~ **têma** *mörker*, **svətəł** ~ **svótəł** ~ **svêtəł** *ljus*

[ə] i stället för betonat [á] i en rad småord, bl.a.

čás [čəs] *tid*, **dáti** [dət] *ge*, **jáz** [jəs] *jag*, **nás** [nəs] *oss*, **náš** [nəš] *vår*

samt infinitiver på **-ováti**, t.ex.

kupováti [kupovət] *köpa*

I l-participets maskulina singularform kan [iw], [ew], [əw] i stället uttalas som [u].

vôził [vôziw] ~ [vôzu] *kört*

hôteł [hôtew] ~ [hôtu] *velat*

mógəł [mógəw] ~ [mógu] *kunnat*

I l-participets maskulina pluralform kan [li] reduceras till bara [l].

délali [délali] ~ [délal] *gjort, arbetat*

Infinitiven kan förlora slutvokalen **-i**.

délati [délati] ~ [délát] *gjöra, arbeta*

Betoning

Normen för standardspråkets uttal och betoning bygger på den praxis som utvecklats först vid de stora teatrarna, senare vid den statliga radion och televisionen. Denna norm har i sin tur kodifierats i framför allt *Slovénski pravopís* (2001) och *Slovénska slòvnica* (Toporišič 2000), men även i bl.a. *Slovénska zborna izréka* (2004)

I praktiken skiljer sig dock vanligt folks betoningsvanor ofta från denna norm. I vissa fall förekommer variation mellan normen och en alternativ betoning, i andra fall är den ickenormativa betoningen näst intill enarådande.

Normen föreskriver	Så gott som alla alla uttalar
Budimpěšta	Búdimpešta
Prekmúrje	Prékmurje

Normen föreskriver	Majoriteten uttalar
televizíja	televízija
Norvéška	Nórveška

Normen föreskriver	Omkring hälften uttalar
Alěš	Áleš
nogomět	nógomet
Portoróz	Pórtorož
sladoléd	sládoled

Normen förordar	Omkring hälften uttalar och normen medger även
dvánajst, dvánajsti	dvanájst, dvanájsti
trínajst	trinájst
sprehôd	sprêhod
nalóga	náloga

Vokalkvalitet

I ord med fast betoning och växling mellan ê/ô i grundformen och é/ó i böjda former är det vanligt att man i talspråket bibehåller den öppna vokalen i de böjda formerna.

Normerat	Mycket utbrett
vhôd, vhóda	vhôd, vhôda

Vardagligt talspråk

I det vardagliga talspråket kan man iaktta en lång rad fenomen som inte anses höra hemma i ett korrekt språkbruk, bl.a.

-j- kan dyka upp på fel ställe.

Krájn	Kránj
pójs(t)la	póstelja

Maskulina förnamn på -a och -o böjs med tillägg av -t-.

Lúka, Lúketa, Lúketu, Lúketom
Márko, Márkota, Márkotu, Márkotom
Míha
Vójko, Vójkota, Vójkotu, Vójkotom

Ändelsen -o (-e) faller fort i neutrum.

Kúp mlék.	Kúpi mléko.
Nám je tó uspél.	... uspélo.

Ändelserna i adjektivböjningen är -(ə)ga, -əm, -(ə)mu

lúštənga	lúštnega
béłga, béłmu	bélega, bélemu

Diminutivändelsen är bara -c-

sôbca	sôbica
kúhəncə	kúhinjica

Alla verb tappar -i i maskulinum plural av l-formen

têpəl	têpli
-------	-------

Nominalböjningen

Fet versal anger särskild ändelse för adjektiv och pronomen.

Singular

M varelse	M ting	N	F	
-(I) konsonant		-o -e	-a	NOM
= GEN	= NOM		-o	ACK
-EGA	-a		-e	GEN
-EM	-u		-i	LOK
-EMU	-u			DAT
-IM	-om -em		-o	INS

Plural

	M	N	F
NOM	-i	-a	-e
ACK	-e		
GEN	-IH -ov -ev	-IH ingen ändelse bara stammen	
LOK	-IH	-ih	-IH -ah
DAT	-IM	-om -em	-IM -am
INS	-IMI	-i	-IMI -ami

Dual

	M	N	F
NOM ACK	-a	-i	
DAT INS	-IMA	-oma -ema	-IMA -ama